

ILANDSBYLIV

TIDSSKRIFT FOR CAMPHILL-
LANDSBYENE I NORGE
NR. 19 • SOMMEREN 2009

Landsbyliv er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i Camphill-landsbylivet i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu i verden" for interne og eksterne aktører. Det skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Bladet kommer ut fire ganger i året. Ansvarlig utgiver er Camphill Landsbystiftelse i Norge.

Redaksjonsgruppen består av:

Dag Balavoine (ansvarlig redaktør),
Jan Bang (red.sekr), Mari Kristiansen
Borgny Berglund (fotoansvarlig)
Marius Ulleberg (layout)

Landsbystiftelsen består av:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vallersund Gård, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Kristoffertunet, Trondheim
- Det Økologiske Hus, Trondheim
- Solborg Landsby, Buskerud
- FRAMskolen, Vallersund Gård

Landsbystiftelsens formål er understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgitt fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsket virkeliggjort i andre Camphillsteder grunnlagt av legen Karl König, og hvordan sosiale grunnlov forskes gjennomført.

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv, er uttrykk for forfatterne egne tanker og holdninger og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Frister for innlegg til neste utgave:
20. august 2009.

Vennligst send innlegg til redaksjonen:
Epost: landsbyliv@camphill.no

Org. Nr. 954 475 492
Bankkonto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Alle utgaver av Landsbyliv ligger på
www.camphill.no

Abonnement kr. 300,-

Distribusjonsadresse:

Landsbyliv, Solborgveien 21,
3520 JEVNAKER
Telefon 48 12 96 53

Epost: landsbyliv@camphill.no

FORSIDEN: Nils Erik Bondeson, Aleksander Nyquist, Gudbrand Kolsrud, Ruth Andersen, Aud Oseth og Wenche Monsen på Solborg.
Foto: Borgny Berglund.

Leder

Landsbyliv vil være et bilde av det som skjer blant de forskjellige menneskene i landsbyene og virksomhetene. Vi har nå flere som skriver innlegg, og siden Vidaråsen begynte med sitt skriveverksted, er dette blitt en rik kilde for oss. Dette er et flott initiativ som kanskje også kan tas opp på andre steder. Med bruk av internett er det lett å sende innlegg til og fra, og det er viktig at flere gjør seg kjent med denne teknologien.

Vi fokuserer på datateknologien i denne utgaven, med et lengre innlegg av Jeremy Naydler tatt fra et engelsk blad, «New View». Vi som bruker internett og e-post i det daglige må være bevisst hvordan datateknologien påvirker oss, og hvordan vi må venne oss til å bruke det fornuftig. Vi vet at det er flere som har spørsmål, ikke bare om selve bruken av digital teknologi, men også om hvordan det har trent inn i våre liv uten at det har vært forberedt med en dypere samtale om hva dette innebærer. Vi håper at våre lesere vil reagere på det som står i artikkelen, og gleder oss til å trykke innlegg om tema i fremtidige utgaver.

Vi i Landsbylivredaksjonen bestreber oss på å holde våre lesere oppdatert om nye saker som kommer ut, og i hver utgave er det bokanmeldelser av nye saker. Men vi vet at det er mange gode saker som står i hyllene våre som er i fare for å bli glemt. Svein og Borgny Berglund har funnet en av disse, og dere kan lese mer om «Herrens Regn» av Ingeborg Møller i denne utgaven av Landsbyliv. Vi håper dette vil utfordre våre lesere til å finne frem til saker som de har satt pris på i fortiden, og skrive og skrive om det til oss.

Siden Brobyggerskolen begynte i 2000 har det vært en seminarvirksomhet i Asbjørnsen og Moe Hus på Solborg. I de siste årene har dette huset vært organisert som et seminarsenter med et rikt program, eget styre, ledelse og økonomi. I år stenger seminarsenteret sine dører, og huset går tilbake til Solborg. Dette utelukker ikke at det fortsatt vil bli organisert samlinger og treff på stedet, om enn i mindre format og mindre hyppig. Landsbyliv har hatt sitt kontor tilknyttet stedet, og har dekket mange av de store kurs som har vært holdt der. Det har vært en mangfoldig virksomhet, med mange menneskemøter og utallige temaer som har blitt tatt opp i disse lokalene. Det er på plass her å uttrykke en stor takk til alle de som har bidratt til at seminarsenteret har vært vellykket med sine bestrebelser. Kostnadene med restaurere huset har desverre gjort det nødvendig å minske denne seminaraktiviteten.

Et initiativ som også vokste ut av Brobyggerskolen er stiftelsen BRO, og vi holder våre lesere oppdatert med utviklinger i hvordan denne stiftelsen fortsetter med byggeimpulsen i de Baltiske land. Det er vår forhåpning at dette vil hjelpe å knytte Landsbystiftelsen tettere til dette arbeidet.

I fjor markerte vi at det er 100 år siden Rudolf Steiner først kom til Norge. Denne felles feiring hvor alle de norske antroposofiske virksomhetene samarbeidet var en stor opplevelse, og det ble tatt et initiativ for å fortsette dette samarbeidet. Dere kan lese mer om dette i denne utgaven, og vi håper at så mange av våre lesere som mulig kan ta seg en tur til Rådhusplassen i Oslo den 19. september. Landsbyliv har alltid vært opp-tatt av å være «et vindu til verden» og denne markeringen virkeliggjør dette med å ut til en bredere krets av mennesker. Ofte kommer det fram i forskjellige måter at Camphill og antroposofien skulle vært mer synlig i dagens Norge. Dette er en måte virkeliggjøre det på.

Et annet møte blir holdt i Dornach i Sveits også i september. Dette er en historisk hendelse, der Camphill bevegelsen er invitert til Goetheanum for å holde en åpen konferanse for alle interesserte om det felleskapsarbeidet som er gjort og gjøres i Camphillstedene sammen med ledelsen av Goetheanum. Landsbyliv vil dekke konferansen, og håper å treffe mange av sine lesere der.

Ha en god sommer! *Hilsen redaksjonen*

Innhold

NYHETER

NYHETER	S 4
NYTT FRA LANDSBYENE	S 6
MØTEPLASSEN	S 10
NYTT FRA HELSEPEDAGOGIKKEN	S 11
GLIMT FRA VERDEN	S 12

KRONIKKER

FOKUS – TEKNOLOGI OG SJELEN	S 16
KAMPEN FOR EVOLUSJONSTANKEN	S 19
HVOR KOMMER BEGEISTRINGEN	
FOR ARBEIDET FRA?	S 21
UT AV GLEMSELEN – «HERRENS REGN»	S 22

FASTE SPALTER

SKOLERINGSVEIEN	S 24
LANDBRUKSLIV	S 25
BRODER DYR	S 27
BOKANMELDELSER	S 28
OM LANDBYSTIFTELSEN	S 32
CAMPBILL-NORGES KALENDER	S 40

Foto: Dag Balavoine

Den Sosiale Grunnlov

Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selvutbytte av sine ytelser.

Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstilles av de andres ytelser.

Alt som innenfor et menneskesamfunn motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller annen måte avle ulykke og nød.

Rudolf Steiner

Foto: Jan Bang

Min intellektuelle helt

Nils Christie kom akkurat ut med en ny bok: "Små ord for store spørsmål", som Landsbyliv skal anmelde i neste nummer. Vi har vi fått lov å bruke et kapittel fra boka.

Tekst NILS CHRISTIE

En gang ble jeg spurt om hvem som var min intellektuelle helt. Jeg mener det må være Tom.

Han er baker. Svennebrevet tok han på wienerbrød. Der han arbeider, mener de at det beste bakverk lages i vedovner. Tom er den som fyrer opp grytidlig hver morgen. En slik aktivitet krever vekkeklokke. Tom hadde en, men den gikk i stykker. Tre store glass vann gjorde samme nytten, fant Tom ut og tylltet væskemengden i seg hver kveld. Så ordnet naturen med vekking litt for fire.

Tom og noen av hans kollegaer deltok også på et seminar jeg holdt om "prinsipper for rettfærdige avgjørelser". Min innledning var en klar fiasko, - jeg begynte med en lang oversikt over hva andre hadde sagt om temaet. Tom ledet seminaret med fast vilje til sakens kjerne. Han ville vite helt konkret hva jeg mente var rettfærdig, og hvorfor jeg mente det jeg mente.

Slik er Tom også i andre situasjoner. Jeg feiret noe en gang på Vidaråsen. Det var svært mange mennesker til stede. En kjæreste endte holdt en nydelig tale, men med varsomhet, hun ville ikke bli for privat i det offentlige rom. Men Tom grep inn. Han entret talerstolen, ville vite ordentlig hva hun mente, rett ut, var jeg OK, eller...?

Jeg mener nok at Tom og folk i hans krets har vært mine viktigste lærere. De tvinger mennesker til å gå til kjernen, og bli der.

Legenden sier at italienske landsbyer ser det som en spesiell gave fra Gud om det blir født et barn i landsbyen med det vi nå kaller Downs syndrom. Jeg tror de har rett.

Minneord Tom Enger

Det var med stor sorg vi mottok at en av mine skolekamerater Tom Enger døde 1. rdag, 25. april og det var Rolf Kåre som fortalte da vi var på vei fra Tomsberg etter at vi kom fra helg.

Det var en berikelse å bli kjent med Tom både på Drammen off. Spesialscole der han gikk og her på Vidaråsen. Hver lørdag ettermiddag når jeg var på Vidaråsen satt vi ved radioapparatet for å høre 1. rdagsbarnetimen. Vi var imponerte og stolte da Tom med sitt handikap tryllet seg til medlemskap i Magiske Cirkel.

Den gang jeg skulle på helg for lenge siden byttet hans foreldre og mine foreldre på med kjerringen og det var av og til hans foreldre som hentet og mine foreldre som brakte oss til Vidaråsen.

Tom ble også medlem av Dissimilis og det resulterte i at han ble med på OL-show på Lillehammer, hvor han bemerket seg med å trylle fram konferansieren og han var også Sputnikfans og ble med i Sputnik Fanklubb og han hadde masse Sputnik-kassetter. Han var opptatt av Theresesaken og KGB og han var også Strømsgodset-fans. I tillegg til dette var han også med i

Sputnikfestival og han var også PR-mann for russen og var med i orkesteret på Vidaråsen der han slo på trommer og hver 17. mai kunne vi gå bak Toms trommer når vi skulle heise flagget utenfor Bakkehus og han spilte også trommer i Andebu Skoles musikkorps og han var også kjent som Tom Edini og tryllet sammen med Bjørn Haldor. De siste to årene begynte helsen hans å svikte og han var glemsk og flyttet senere til Trollhaugen Seniorcenter der han bodde til det siste og han døde på Kongsberg Sykehus og mange av oss venner av Vidaråsen våket over han og vi var med på hans bisettelse i Drammen. Den siste opptreden ble holdt på Vidaråsen Landsby våren 2007 sammen med artistvenner og venner fra landsbyen.

Vi føler med Marith som har mistet sin mann og de som har mistet en bror og onkel. Om det blir flere 1. rdagsbarnetimer på Karin Krogstad hus får tiden viser. Vi lyser fred over Toms minne og takker for at vi ble kjent med han og familien. Jeg husker også at hans foreldre hadde en bil med registreringsnummeret F-709.

Arnkjell Ruud

Arkivfoto

Tryllekunstneren

Tom Enger også kjent som tryllekunstneren Tom Edini, er død.

Det var med stor sorg vi mottok det triste budskapet at en av tryllingens gladgutter døde 1. rdag 25. april på Kongsberg sykehus.

Det var en berikelse å bli kjent med Tom. Han hadde mye å gi, og han gledet mange med sine trylleopptredener. Vi ble imponerte og stolte da Tom med sitt handikap tryllet seg til medlemskap i Magiske Cirkel i Norge, som det første medlemmet med Down syndrom. Tom ble også medlem av Dissimilis, og det resulterte i at han ble med på OL-show på Lillehammer, hvor han bemerket seg med å trylle fram konferansieren.

I tillegg til trylleshows på messer rundt i Norge, var Tom også med på to TV-opptredener. De siste to årene begynte helsen hans å svikte, så den siste opptredenen ble holdt på Vidaråsen landsby våren 2007 sammen med artistvenner og venner fra landsbyen.

Vi føler med Marit som har mistet sin mann og de som har mistet en bror og onkel. Vi takker for vennskapet og alle gode minner.

Bjørn Haldorsen

*Tom Edini i sin trylledrakt.
Foto: Øyvind Skar.*

Fra skriveverkstedet p Vidar sen:

Tur til Trollsvann

Den 1. mai dro vi til Trollsvann, og sola skinte fra en skyfri himmel, og jeg kjøpte vafler, og de var bare så gode, og når vi reiser til Vestlandet, så skal vi nok stoppe underveis og kjøpe vafler, kanskje ved Sognefjells- hytta. Jeg var også på tur med huset til Verdens Ende, og det var så fint på Verdens Ende, og måkene skrek, og der var mye morskete, og den 24. mai skal huset på tur til Strøms- stad. Vi tar båten fra Sandefjord, og jeg skal nok stå ute på dekk. Vi håper på fint vær og mye solskinn fra en skyfri himmel, og det blir veldig fint. Jeg skal til byen på torsdag, og jeg skal be Roar kjøre til gården, så jeg tar med noen kuer, men han blir vel lang i maska, da tror han at jeg har blitt helt gal, man tar ikke med kuer til byen, og man tar ikke med kuer på helg.

Jeg gleder meg til Vestlandsferien, og det blir herlig.

Hilsen Hilde

Foto: Dag Balavoine

Bokfinken i bokbussen

Når vi ikke kan gå i bokbussen selv så tenkte vi å spørre bokfinken om å gå i bokbussen i stedet og dette kan bokfinken gjøre når vi er borte fra byen eller bortreist den dagen bokbussen kommer.

Hilsen Arnkjell

På teater

Vi var på teater i Hjertnes og der så vi på Jenny. Det er fint å se på, men jeg synes hun er søt. Vi koste oss med godteri. Det var brus vær. Jeg husker noen som er fra Larvik. Jenny er flink til å danse på scenen. Musikerne er også flinke til å spille musikken. De hadde piano og noen fioliner og noen er på gitar.

Hilsen Tor-Håkon

Nino og Frode. Foto: Borgny Berglund.

Statsborger-seremoni

Som dere sikkert vet ble Nino norsk statsborger her i vinter. Søndag 26.4.09 var det statsborger-seremoni på Teie Hovedg rd.

Tekst NINO og FRODE

Gjestetaler var Torvald Stoltenberg. Han snakket om fellesskap, hvordan vi sammen bygde landet etter 1945. Uavhengig av rase, stand eller kjønn gikk vi i fellesskap inn for å bringe frem det nye landet. – Så nevnte han fellesskapet som hadde oppstått i

2005 da han var generalsekretær i Norges Røde kors og den store Tsunamien kom i Asia. Mens han da koordinerte hjelpen fra Norges side var det aldri noen som spurte rase, tro eller stand. Alle ville hjelpe, alle ville bygge det nye fellesskapet når bølgen kom. – I tillegg snakket han om HÅPET. Han hadde ofte blitt spurt om hans fremtidshopp var hans fremtids tro? Og han hadde alltid svart, intet hopp uten tro, ingen tro uten håp!

Elisabeth benyttet anledningen til hilse på en gammel kjenning. "Jammen, deg kjenner jeg jo," sa selveste Torvald Stoltenberg, "vi to har danset sammen på Lanzarote!!!"

Ved utgangen hilste han på Elisabeth tre ganger til og ropte ut for alle at denne damen var den eneste han hadde danset med av alle som hadde vært forsamlet i dag. (Jeg inviterte han da til Gållå 14.8 der han kan se Elisabeth som en av himmelens engler som tar imot Mor Åsen når hun dør...).

Elisabeth og Thorvald Stoltenberg.
Foto: Frode Nilstun.

Påskefeiring på Vidaråsen

Påskefeiring på Vidaråsen ble i år feiret som vanlig med morgensamlinger hver dag.

Tekst ARNKJELL RUUD

Det begynte på Palmesøndag der vi først sang og høyrte dagens tekst og så på vinduene i Andreasbygget og etter samlingen viste Rolf Kåre og Rosemaria noen rundt i drivhuset. Om kvelden hadde vi kveldssamlinger. Under morgensamlingene hadde forskjellige medarbeidere sine bidrag og vi så fortsatt på vinduene og vi sang litt og så litt eurytmi. Noen av våre medarbeidere hadde spillvesler på Karl Knigs langfredagsspill.

Tirsdag i stilleuken fikk vi en konsert på piano og cello ved Yannick og Rahil som var praktikanter hos oss. Noen jobbet litt i verkstedene og på skjortorsdag hadde vi stille midtid og siste kveldssamling. På selveste Langfredag var vi i Kristofferhallen for å se Karl Knigs langfredagsspill hvor det også var en del gjester utenfra.

På selveste Påskeaften hadde vi den siste morgensamlingen og så på vinduene i Andreasbygget og om kvelden hadde vi felles Bibelaften i Andreasbygget med et langbord hvor det sto planter fra gartneriet.

På selve Påskedagen hadde vi først offerhandling i Andreasbygget etter en deilig Påskefrokost. Etter offerhandlingen gikk vi til tunet og hadde påskeharejakt med forskjellige poster som vi skulle gjette på og etterpå kunne vi lete etter påskeharen og alt det vi fant av påskeegg, appelsiner og godteriposer kunne vi samle foran Nedre Bakke Hus. Så kunne vi gå i bro til Bakke kro der vi fikk felles mat og boller.

Vi har hatt masse påskegjester hos oss og alle var fornøyd med påskefeiringen.

Kursdeltakerne fra venstre:
Ragny Ann Eide, Ragna Leth-Olsen,
Liv Brekstad, Mari Kristiansen,
Liv Refsnes, Aslaug Klock og
Ragnhild Nilsen.

Foto: Mari Kristiansen med selvutløser.

nøkler så vi kunne låse oss inn. Vi kunne f. veve s mye vi ville, bortsett fra mandagsmorgenene. Da er det m. te nede i stua, s. da kan de jo bli forstyrret av vevinga.

Jeg tror også Ragna og Ann Eide noen ganger brukte veve p fritiden. Hun fortalte om en gang hun var der p en mandagsmorgen, da hadde hun glemt at det var mandagsmøte! Så da tror jeg hun ble sendt ut av rommet, fordi hun br kte for mye med veven og forstyrret...

Vi har jo ikke bare drevet med veving på kursene. Vi måtte jo lære hvordan man setter opp en renning. Så jeg var med på å lage renning, og da m. tte en v. re veldig konsentrert og telle rett. For ellers kan det fort skje feil. Etter at den er tredd inn p skjea, blir renningen satt p veven. Da kan en ikke v. re alene, en b. r helst ha to hjelpere med seg. For her m. alt v. re stramt, ingen l. se tr. der! Etter at mye av renningen er tredd inn i veven, tres tr. dene gjennom "hovlene" f. r en kan sette i gang med veve.

Det var to damer p kurset som het Liv, det var en pussig sammenreff. For det er jo ikke mange som heter Liv, og at det skal komme to damer med samme navnet... Vi fikk en l. sning p dette problemet, vi kunne jo ikke si bare Liv for da ville jo begge svare ja!

Liv Brekstad bodde i en liten leilighet i M. Inarg rden. En kveld da rommet, vi brukte ha pauser i, var opp tatt, gikk vi over til henne. Der spiste vi vafler og hadde det veldig koselig en halvtime f. r vi begynte der vi hadde avsluttet før pausen. Vi tydde ogs. til Liv B hvis vi skulle komme til M. Inarg rden en dag n. r det ikke var kurs. For i høst og vinter var det kaldt ute, og da m. tte det v. re varmt når vi satt og vevet. Så ovnen sto p. Etter hvert slo vi den av, for alle vi damene gav i fra oss mye varme.

Fortsetter på side 8

Vevekurs på Mølnargården

I de to siste rene har jeg og Mette Berger fra Vallersund G. rd v. rt opptatt p h. st- og vinterkveldene. Vi ble kjent med flinke veversker som vi har delt mange tanker og kunnskaper med.

Tekst MARI KRISTIANSEN

For meg startet det hele høsten 2007 da jeg oppdaget en annonse i lokalavisen Fosna- Folket. Jeg så at det skulle være vevkurs her i Fosen, og det fikk jeg lyst til v. re med p. Jeg spurte Mette, og hun ville v. re med. Siden det er en vevstue her på Vallersund Gård, var det interessant for oss melde oss p et s. nt vevkurs. For det blir jo nyttig for de andre som arbeider her at vi f. r mer kunnskap om hva vi driver på med. Vi reiste sammen en, eller en sjelden gang to, ganger i uken for veve. Året etter møttes de samme damene til et nytt kurs.

Så nå har vi mange flinke og erfarne veversker p stedet, fordi de to medarbeiderne på Vallersund Gård, Viola og Corinna har ogs. vært med p vevkurs for noen r siden da Ragna var kursdeltager. Så de var veldig positive til at vi kunne starte p kurset. Kurslederen var Ragna Leth Olsen. Jeg tror at hun skal ha siste kurs i år, så neste år overtar Ragnhild Nilsen som har v. rt assistent. Ragnhild er ogs. en dyktig veverske som Ragna er, så jeg tror ikke det blir vanskelig for henne f. llye hennes sko.

Selv om jeg var den yngste på kurset, gjorde det ingen verdens ting. En kan jo ha det trivelig i lag selv om aldersforskjellen er stor. Vi delte jo alle den samme interessen, s. da er jo alderen bare et siffer s. den er ikke så viktig. Siden de er eldre, har de mer erfaring enn meg, men en plass m. en jo starte.

Det var ogs. andre dyktige kursdeltagere. Aslaug, som er pensjonist og har masse fritid, og da vevde hun. Hun hadde vevd utrolig mye i løpet av de omtrent 3 m. nedene det var vevkurs. Jeg og Mette fikk bare vevd noen f. ganger utenom, s. vi m. tte komme n. r det var kurs. Det var jo egentlig best, for da kunne en jo få hjelp hvis en trengte det. Vi fikk

Mari viser fram sin l. per av plantefarget garn. Foto: Mette Berger.

Ragna Leth-Olsen er en dyktig kursleder. Foto: Mari Kristiansen.

Hver uke hadde noen med seg noe godt til kaffen, og et par ganger hadde jeg også med noe som jeg hadde bakt hjemme.

Liv Refsnes vevde mye i naborommet, men også i selve vevestua som vi andre. Alle vever på mesteparten av vevestolene. Så vi flyttet oss omkring. Ingen satt på samme veven hele tiden.

Sist men ikke minst, altså Mette, som jeg reiste sammen med. Det var fint at vi to dro sammen på vevekursset, vi har hatt mange fine kjørestunder til og fra vevekursene.

Vi fikk lære forskjellige teknikker og vi lagde ulike mønstre. Den siste kvelden var dessverre ikke alle samlet, men fikk da tatt et felles bilde likevel. Jeg hadde med meg kameraet noen ganger, og fikk tatt mange bilder av de som vevde.

Ragna vevde ikke så mye som oss andre, hun hadde vel ikke så mye tid til det. Hun måtte jo hjelpe oss med alt det vi måtte ha hjelp til. Noen ganger gjorde vi en feil, og måtte veve tilbake for å rette det opp. Det er det kjedeligste med veving, å rette opp sine feil. Det kan vel alle kjenne seg igjen i. Selv de mest erfarne kan gjøre en feil. Men en lærer av sine feil, så da gjør en det ikke en gang til.

Jeg har vevd mange fine lapper, noen av de har jeg på bordene mine hjemme. I fjor hadde jeg med meg garn som jeg hadde plantefarget selv. Det dumme med det var at jeg ikke kunne farge akkurat samme farge hvis jeg gikk tom. Men Ragna hadde

masse garn, så jeg fikk kjøpe noe av henne. Så det var veldig spennende å bruke garn som en hadde laget fargen selv av.

Jeg brukte vinteren, sommeren og høsten til samle planter, koke dem, og farge garn som jeg skulle bruke til å veve med. Jeg brukte mange forskjellige planter, så jeg fikk mange fine nyanser av farger som gul, grønn, grå, rød og brunt. Så de to siste vinterene har høst- og vinterkveldene vært spesielt innholdsrike. Jeg har lært mye som jeg alltid kan bruke. Hele uken etter vevekvalden gikk jeg og gledet meg til den neste.

Noen ganger ble jeg så ivrig, at vi dro utenom vevekurskveldene. Da fikk vi kommet litt lengre. Så hvis en hadde for lite tid til å veve ferdig vevnader på vevekurskveldene, kunne en gå og veve noen selv hadde tid

på fritiden. Så det var veldig fint at vi fikk lære vevestua da.

Vi har hatt det veldig morsomt sammen. Etter hvert ble vi bedre kjent med hverandre, så vi torde slå an en spøk. Så takk til alle dere vevedamer for deres gode råd og erfaringer, og til Ragna som er så flink til å holde kurs. Bare fortsett med å være flinke, for det fører en gode resultater av! Jeg ønsker en god høst til de neste som blir med på vevekursset, det blir vel sikkert mange fine lapper og duker da også kan jeg tenke meg.

Jeg er glad for at jeg har fått være med på dette, for jeg har lært så mye og utvekslet mange historier og hatt det kjempekoselig med alle damene. Takk for alle fine vevekvaldsstunder.

På skiferie til Fjellheim

For å komme til skiferien og Fjellheim, måtte vi først ta flyet fra Haugesund til Oslo, og så i en buss til Trysil.

Tekst JANCHEN MYRVANG

Det tok 4 timer med bussen, men vi hadde med god mat og drikke. En liten minibuss kjørte oss til Fjellheim. Der var det masse snø og gode løyper. Inne var det lyst og fint og vi fikk kjøttkaker, fisk og gode frokoster.

Det var gøy å gå på ski, sårlig i de bratte bakkene.

Vi fikk sitte i slede etter snøskuter, og på morsomme akkebrett med reinsdyrskinn.

Det var veldig kaldt, helt ned i -30 kuldegrader, så jeg måtte ha skidress og ulltøy på. I løy av fjellet lagde vi leirplass med bålpanne der vi kunne steke brødsnivene våre. Vi hadde også et lite bål, der vi kokte kaffe.

Om kveldene leste vi avisen, lekte og danset sammen.

Vi hadde stolleken, kortspill og kostevalsen.

På Fjellheim var det både fjøs og stall. I fjøset var det to geiter og fire hester. De het Brunen, Blanka og Svarten.

En kveld fikk vi være med på kane-fart med dølahester og fakler. Rundt

Arkivfoto

oss fikk vi gode, varme pelser og tepper.

Den siste kvelden fortalte vi hverandre hvordan vi hadde hatt det og så takket vi paret som drev fjellstuen; det var fine mennesker som tok seg av oss.

Jeg vil gjerne komme igjen til Fjellheim.

Johannes Hertzberg til minne

Det var med sjokk og sorg vi mottok meldingen om at gamlepastor Johannes Hertzberg var gått bort. Han døde på Ita Wegman Hus den 2. mars etter et langt liv. Han ble 94 år gammel.

Tekst ARNKJELL RUUD

Johannes Hertzberg var prest i Kristensamfunnet og jeg fikk heldigvis anledning til å bli kjent med ham da jeg var på Vidaråsen og fikk være med på ministrere under handlingen. Jeg fikk også anledning til å være med på hans 80-årsdag da den ble feiret i Kristensamfunnet. Han kom alltid kjørende i sin bil og hadde en Folkevogn og før den hadde han en liten Citroen. Jeg fikk også være med på menneskevielsens handling da han hadde den. Det er mange med meg som tenker på han.

Johannes Hertzberg var gift med sin Gjertrud og da bodde han i Geitemyrsveien, senere flyttet han til Hogganvik og han bodde også i Kristoffertunet. Den siste tiden bodde han på Ita Wegman Hus. Han var også med i Kristensamfunnets stevner både i Aurland og på Toneheim.

Johannes i farten.
Foto: Borgny Berglund.

Da gamlepastoren døde satt vi og vasket over han og han ble bisatt fra Andreasbygget og utsignet her i nær-veier av hans familie og venner. Etter bisettelsen var det minnesamvåk i hallen der alle kunne si noe om han.

Begravelsesdagen ble velsignet med fint vær og våre tanker gikk til Gjertrud Hertzberg og hans barn Andreas, Thomas, Angelika og Kristin. Vi lyser fred over hans minne.

De velsignede hender

Det minner jeg om ca 48 år siden jeg ble kjent med Johannes Hertzberg. Han holdt da til i Solveien på Nordstrand i et stort gammelt hus. Mange yngre mennesker flokket seg rundt ham for studiearbeid.

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Han har døpt flere av våre barn og ble fadder til en av våre gutter. I de siste årene da han bodde på Vidaråsen, var det naturlig for meg å stikke innom Johannes på Ita Wegmanns Hus for å snakke "gammel kjenning" hver gang jeg var der på representantskapsmøte. Det var ikke bare gamle dager det ble pratet om, men også hva som raste seg i tiden. Han var levende interessert i alt som skjedde og han spurte alltid etter våre barn og husket navn. Kan ikke huske at han klaget over alder eller sykdom.

På rommet sitt var han omgitt av bunker av bøker, blader og aviser. "Klassekampen" har alltid vakt hans interesse.

Johannes hadde vakre hender. Da jeg spurte om jeg kunne få ta bilde av dem, kunne han ikke forstå at de var interessante. Men da jeg fortalte om hvilken betydning de hadde hatt for de mange mennesker han hadde viet, døpt og velsignet, så han på sine hender med ny interesse.

Fra begravelsen. Foto: Dag Balavoine.

Skulptur i natur

Vallersund Gård har en skulpturutstilling i sommer. Vi har kalt utstillingen for "skulptur i natur".

Tekst og foto DAG BALAVOINE

Det er Astrid Dahlsveens skulpturer som blir stilt ut. Det er 8 skulpturer ute og inne har vi også ganske mange st. ende på utstilling.

Vallersund Gård har allerede 3 skulpturer av Astrid og har gledet seg allerede i mange år med hennes kunst. Det er spesielt Sjøløven som står i strandsonen som er blitt kjent der den dukker opp og ned i sjø vannet ettersom flo og fjære kommer og går. "Den gode hyrde" står også i landskapet, men litt mer skult. Skulpturene har en spesiell evne til å prege landskapet.

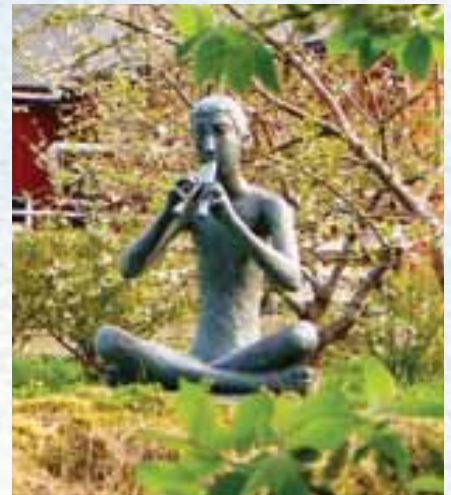
De fyller et rom mellom menneskets bevissthet og naturen.

I sommer skal Vallersund Gård og alle besøkende også kunne glede seg over flere av hennes skulpturer. Kunstverkene er plassert slik i landskapet at det kommer i sitt rette element.

Vi oppfordrer alle som kan til å ta en tur for å se på utstillingen.

Oter

Aulis-fløyte

Tapir

Gyngehest

"I skulptur uttrykkes frihet under ansvar, og et spill mellom lovmessighet og fritt liv som fascinerer og gleder meg". (Astrid Dahlsveen)

MØTEPLASSEN

Claire Anderson

Clare Anderson kommer fra USA. Etternavnet har hun fra svenske aner. Hun kom i begynnelsen av mars til Solborg, og har tenkt være til august.

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Har jobbet tidligere med permakultur på en gård. Der fant hun en bok om kolandsbyer og på en side sto det bl.a. om Solborg. Det var impulsen som fikk henne til Norge.

Da jeg spurte hva hun har fått ut av denne korte tiden på Solborg, svarte hun at det hadde gitt henne

mye positiv energi i jobbe med landsbybeboerne. Hun har lært mye og har satt stor pris på det fine mellommenneskelige miljøet. På spørsmål om hun trodde hun ville komme tilbake til Solborg senere, trodde hun nok det. Men først ville hun reise litt og også dra til Frankrike for å plukke druer.

Phyllis Jacobsen 90 år

Tirsdag 24.03.09 feiret Phyllis Jacobsen sin 90-års dag på Lanza-rote sammen med barn, barnebarn og svigerbarn. Phyllis er oppvokst i Los Angeles, var tegner hos Walt Disney før hun giftet seg med Ivan.

Sammen med to små barn immigrerte de til Norge i 1950. Phyllis har vært en fargerik og aktiv person i alle år og hadde mange jern i ilden.

Etter å ha utdannet seg til Steinerskolelærer og arbeidet noen år med barn med utviklingshemming på Hestafivel skole i Oslo ble hun og Ivan med på å grunnlegge Vidaråsen i 1966. Phyllis har utrettelig brent for "Landsbyideen" og landbyenes innbyggere. Sammen med Ivan startet hun det første "bofelleskap", Solveien, i Sandefjord, var med å etablere Hogganvik Landsby i Rogaland til de flyttet til Solborg på Ringerike. Herfra har de bidratt til lignende arbeid på Island og i Polen.

Nå er ringen sluttet. Etter Ivans bortgang har hun nå bodd ett år i omsorgshuset på Vidaråsen. Barn,

Foto: Nils Langeland

barnebarn, oldebarn og mange venner fra "landsbyene" sender sine varmeste gratulasjoner.

Anne Langeland

Nittiårsdag for Phyllis

Det var en super fest for Phyllis. Bernt sang noen nydelige klassikere fra USA og Europa. Personlig ønsker jeg at Bernt kunne synge flere slike sanger dersom han orker det. Jeg ble imponert.

Bernt holdt en soloforestilling og slapp selv gjestene inn i hallen. Dette var veldig moro, synes jeg.

Det virker alltid så naturlig og rolig når han gjør det.

Jeg lærte masse om livet til Phyllis på den festen som jeg aldri hadde kunnet lære meg ellers.

Yannick spilte flygel. Han spiller veldig bra. Jeg liker Cole Porter det gjør meg til å tenke på helt andre verdier enn i samfunnet i dag.

Ellers var det veldig deilig mat og kaker, – så flott altså.

Jeg vil være med på Phyllis sin 95-års dag også.

Hilsen Marius

NYTT FRA HELSEPEDAGOGIKKEN

Antroposofiens dag 19. september 2009

Mange ser verdien av synliggjøre virksomheten sin under markeringen på Rådhusplassen i Oslo, den strålende septemberdagen i fjor.

Tekst JAN BANG

Foto ERLEND HAVNERAAS

Likeens er det viktig å se betydningen av å samles fra fjern og nær i et felles prosjekt; - kjenne en stemme i fellesskapet, orientere seg i samtiden, anerkjenne mangfoldet og se mulighetene til å bevege seg videre.

Antroposofisk Selskap har derfor gleden av å invitere alle virksomheter med forbindelse til antroposofien til deltakelse på "Antroposofiens dag" på Rådhusplassen, lørdag 19. september, 2009.

Den rilige markeringen vil fortsette videre formet som et hestemarked med rom for salg, presentasjoner, aktiviteter, samt kunstneriske innslag hentet fra det man driver med.

Antroposofiens dag sept 2008 på Rådhusplassen i Oslo.

Mikkelsmesskonferanse i Dornach

Fellesskapsdannelse i St. Mikael's lys. Onsdag 23. til søndag 27. september 2009.

Tekst og foto DAG BALAVOINE

Ideen til denne spesielle konferansen er oppstått gjennom det rike møte mellom Focus-gruppen fra Camphill Community og styret for det internasjonale "Antroposofiske selskap ved Goetheanum".

"Fellesskapsdannelse er et sentralt anliggende i vår tid. På den ene siden forsøker den individuelle, sjelkennende sjel å bli fellesskapsdyktig for å kunne endre tradisjonelle strukturer, - på den andre siden med fellesskapsdannelse, i bevissthetssjelens tidsalder, bli formet ut av "jeg-krefter" fordi de ikke lenger kan oppstå av seg selv. Dannelsen og opprettholdelsen av fellesskap i lyset av tidsånden St. Mikael, som er representant for den menneskelige frihet, skal være det tematiske grunnlag for dette arbeidet", skriver Cornelius

Pietzner og Virginia Sease om denne spesielle konferansen. Målet er å dele spørsmål og bestrebelse omkring fellesskapsdannelse, og inspirere til framtidig liv i ulike nye og bestående fellesskap omkring i verden.

Konferansen vil foregå på engelsk og tysk.

Innhold

Det vil være en utvidet velkomsttale fra Virginia Sease. Penny Roberts forteller om det indre arbeidet med fellesskapsdannelse fra hennes erfaringer. Sergej Prokofieff vil snakke om det vesenet som er kjent som Vidar i norrøn mytologi, og dets forbindelse til arbeidet med fellesskapsdannelse. Peter Selg forteller om Karl Königs personlige skjebne, og Bodo von Plato vil snakke om Karl König og tidsånden. Konferansen vil avsluttes med et foredrag av Cornelius Pietzner om: "Social Formation and Building Community for Tomorrow's World".

Kunstneriske aktiviteter – Mikkelsmessspillet

Den kunstneriske delen vil være basert på arbeide med Karl Königs Mikkelsmessspill. Det er planlagt at de fleste av deltakerne vil være med i spillet gjennom sitt arbeid i kunstneriske grupper. Mange i salen vil være i talekoret. En stor gruppe vil gjøre eurythmy på scenen. Det vil også bli musikk.

Samtalegrupper

Samtalegruppene vil danne en viktig del av konferansen. Det blir fire kretser for disse gruppene basert på spørsmål fra Grunnstensmeditasjonen. Det vil også være en Bibelaften i disse samtalegruppene for de som ønsker å ta del i det.

Forberedelser

Forberedelser for denne konferansen er viktige. Landsbyliv anbefaler dens lesere, både enkeltpersoner og grupper i Norge selv å delta eller oppmuntre deltakelse blant sine venner. Å danne fellesskap ut fra en moderne bevissthet, enten det er arbeidsfellesskap, studiefellesskap eller bofellesskap er utfordrende men svært viktig i vår tid.

Detalj fra Goethanum, Dornach.

Karl König-arkivet

Dette følgende kom fra Ludwig Kraus, som er en av de viktigste personene i Camphill Northern Region Association. Det er et viktig arbeid som nå er satt i gang, som sikkert vil kunne gi ny inspirasjon til det helsepedagogiske og sosialterapeutiske arbeidet- og kanskje også til Landsbyliv i framtiden. Red.

I mai 2009 vil det bli etablert en organisasjon bestående av mennesker som støtter arbeidet med å etablere "Karl König arkivet". Det vil hovedsakelig være plassert i Camphill landsbyen Königsmühle i Tyskland. Gruppen som startet dette arbeidet består av Dr. Kurt Becker og Dr. Konrad Schily, som begge var med på å stifte det uavhengige Universitetet i Herdecke, Tyskland. De er ikke bosatt i et Camphill sted, men ser Dr. Königs arbeid som viktig for verden.

Karl König (1902-1966) ble født i Wien i en jevnlig familie. Etter medisinstudiet i hjembyen arbeidet han som antroposofisk lege, først ved Ita

Wegmanns klinikk i Arlesheim i Sveits og senere ved et hjem for psykisk utviklingshemmede, Pilgrimshain, i Schlesien. I 1938 måtte han flykte for nazismen og kom tilslutt til Camphill i Skottland. Sammen med sine medarbeidere, som også var krigsflyktninger, grunnla Karl König første skoler for psykisk utviklingshemmede barn og siden treningssentre for ungdom og landsbyer for voksne omsorgstrengende. I dag utgjør dette arbeidet ca. 110 sentre rundt om i verden under navnet Camphillbevegelsen.

Karl König har en omfattende litterær produksjon og hans skuespill til 100-årsjubileet var ment å inspirere til sosiale og spirituelle hendelser for elever og lærere, for omsorgstrengende og deres ledsagere, unge som voksne.

Forskningen som allerede er begynt i arkivet er et viktig og nytt skritt i å gjengi Karl Königs arbeid mer tilgjengelig for dagens samfunn. En del av dette arkivarbeidet vil være å samle sitater, artikler og tanker, fra Dr. König, som holder sammen og

Arkivfoto

som har vært adskilt fram til i dag. De skal rette feiloversettelser eller feilutgivelser og publisere hans arbeid slik at det vil bli godt forståelig for vår tid.

Ta dette gjerne opp på stedene og vurder muligheten for å delta i arbeidet.

Siste nytt om byggereiser til Russland

Det er nå 12 år siden vi for første gang reiste bortover til Russland og hjalp til med å bygge – med naturlige materialer; halm, leire og tre.

Tekst ROLF JAOBSEN og ARILD BERG

Til sammen 6 hus er bygget som resultat av Brobyggerskolen og BRO's virksomhet. Skoleanlegget på Ryskovo begynner å fungere og planen for i år var å bygge et stort felleshus for Svetlana i halmteknikk. Dessverre har Svetlana vært gjennom en turbulent periode nå og dette prosjektet måtte utsettes. Oppstart vil forhøpentligvis bli til høsten.

Byggeturene i år vil derfor arbeide med prosjekter hos Boris og Katja på Ryskovo. Vi har bygget ferdig gjestehuset og banjaen (badstuen) på Ryskovo, og nå kan disse husene tas i bruk! Rolf og Arild fikk anledning til

Den nye banja'en (russisk badstue) med damprom, dusjrom og hvilerom og stor, vedfyrte badstueovn. Foto: Rolf Jakobsen.

å prøve banjaen en kveld sent i fjor høst – og den fungerer utmerket!

Flere prosjekter står for tur og vi vil nå sette i gang med et verkstedbygg og en jordkjeller. I tillegg kan det bli leirepussing på bolighuset i halm til

Boris og Katja. Det vil derfor bli varierte oppgaver og vi tilpasser alltid slik at alle vil kunne ta del og mestre oppgavene og samtidig møte utfordringer.

Fortsetter på side 14

Byggetur sommeren 2008. Foran sitter Boris og Katja som driver Ryskovo. Foto: Rolf Jacobsen.

Vi arbeider i team og det vil være instruksjon og forklaringer hele veien. Boris vil også gjøre noen forbedringer i kjøkkenhuset (bl.a. legge inn vann og avløp) noe som vil forbedre de hygieniske forholdene og lette kjøkkentjenesten for oss alle!

Samarbeidet med landbruksskolen i Aurland, steinerskolene i Fyresdal og Tønsberg er hjørnesteiner i BROs virksomhet og det betyr mye for oss

at skolene kan stille på byggeturene. Opplegget på skolene gjør vikturten optimal for dem. Vårens byggeturer har derfor de siste årene utviklet seg til hovedsakelig vikturter med skoleklasser. Det er gledelig at skolene ønsker ta byggereisene inn i sine opplegg og at så mange elever vil være med. Lærere og elever arbeider hardt hver gang for å få dette organisert og finne en finansiering.

Det er flott for oss å kunne holde vikturturen som en tur hovedsakelig rettet mot skolene.

Vårturen har hele tiden vært vår mest populære. I tillegg til skolene, prøver vi også å holde av noen ekstra plasser fordi vi synes det er en flott kvalitet at det også er andre med. Samtidig tar mange kontakt med oss for å melde seg på – og plassene blir dessverre raskt opptatte.

Gjestehuset på Ryskovo, med halmvegger, leirepuss og overnattingsplass til 10-12 personer. Foto: Rolf Jacobsen.

Sommerturen er en mulighet til å kombinere givende arbeid, nye erfaringer, internasjonalt miljø og gode sommeropplevelser. Måsetningen med hussturen vil bli ferdigstille verkstedet og jordkjelleren. Parallelt med byggeturen planlegges også et seminar om naturlig byggeri og energispm i.

BRO har de siste tre årene fått noe støtte fra Landsbybevegelsen i Norge. Dette har kommet godt med, og BRO håper på et fortsatt nært og godt samarbeid.

Vennlig hilsen
Rolf Jacobsen og Arild Berg, BRO

Mer informasjon om BRO og byggeturer kan du finne på:
www.naturligbyggeri.no/bro

FRAMskolen

på Vallersund Gård

Et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv

Framskolen setter seg som mål, gjennom to års læring, å kunne gi elev, pårørende og eventuelt den kommunale omsorgstjeneste innsikt i hvilke muligheter den enkelte elev har i forhold til framtidig boform, videreutdanning og yrkesvalg.

Framskolens tre grunnmotiver:

FORSTÅ VERDEN (undervisning)

- Utforsk verden, nasjonalt og internasjonalt
- De andre og meg selv
- Parforhold og seksualitet
- Teater, drama, sang, musikk, maling og diktskriving
- Utvikle evnen til å uttrykke seg
- Lær å sende e-post og å finne frem på internett

LEVE I VERDEN (bo- og hverdagsferdigheter)

- Pleie av bolig og klær
- Planlegge
- Gjøre innkjøp
- Lage mat og stelle i stand til måltid til hverdags og til fest
- Bruk og forståelse av penger og regnskap
- Tid og tidsbegreper

ARBEIDE I VERDEN (i verkstedene)

- Arbeid i bakeri
- Veve i veveriet
- Samle urter til urteverkstedet
- Arbeide med i husholdningen
- Arbeide med i jordbruk og gartneri

Fritid og friluftsliv

- Friluftaktiviteter på sjøen og i fjellet
Opplæring i ridning, båtliv og fjellvandring går også inn som en del av undervisningen
- Deltagelse i aktiviteter i nærmiljøet
- Uforpliktende samvær, dans og lek

Det første året bor elevene på internat

Det andre året bor elevene mer selvstendig

Foto Borgny Berglund

JULLEBERG WOLD 72 52 27 40

For nærmere informasjon (helst mellom 12.00 og 14.30):

Dag Balavoine eller Hanna Schmeding

Telefon 72 52 70 80/99 60 88 10

Du kan også skrive til framskolen@camphill.no eller

Framskolen på Vallersund Gård, 7167 Vallersund

Teknologi og sjelelivet

Dette er et utdrag av en mye lengre artikkel som sto i «New View», det engelske bladet om antroposofi. Bladet er sterkt anbefalt for v re engelsklesende lesere, den inneholder lange og grundige innlegg om saker som er aktuelle i dagens samfunn. Se mere p : www.newview.org.uk Red.

Tekst JEREMY NAYDLER

v re tilstede

Det er ikke min hensikt p st at datateknologien er av det onde og b r avskaffes umiddelbart. Det er klart at den gir menneskeheten mange fordeler, og at den er kommet for bli. Denne digitale revolusjonen har kommet seg inn i hvert hj rne av v rt daglige liv i v rt moderne samfunn med en overraskende hastighet. Bare dette gj r det viktig at vi blir bevisst at den har en skyggeside. Det er forbausende f som stiller sp rsm l til virkningene som denne digitale revolusjonen har p oss. Mens det ser ut til at vi ikke har muligheten til annet enn lve med datateknologi, m vi finne en m te gj re det p der vi kan beholde og

beskytte v r andelige frihet. Hvordan kan vi leve med datateknologien og bruke den p en slik m te at den hjelper oss til l utfolde det som er viktig for v r menneskelighet?

Jeg vil vurdere fire negative effekter av datateknologien, som for meg synes, b de v re problematiske og samtidig sv rt utfordrende. I den siste delen skal jeg gj re noen forslag til hva vi kunne gj re for lve med datateknologi p en sunn og fornuftig m te.

Avhengighet

En av de st rste faresonene i denne nye teknologien er avhengighet. Dette er sikkert noe som de fleste av oss har opplevd selv.

I lpet av sommeren 2006, ble det gjennomf rt en unders kelse av mobiltelefonbruk i Storbritannia. N r fratatt bruk av mobiltelefon, rapporterte en fjerdedel av de spurte at de f lte seg "isolerte og ute av kontroll", 66% f lte seg "frustrerte og ubeleilige", mens kun 1% f lte seg "lettet".

Skulle liknende unders kelser bli gjennomf rt om andre moderne tek-

Veldig viktig melding???
Foto: Borgny Berglund.

nologier er det ingen tvil om at disse unders kelsene vil vise lignende typer respons. Problemet med teknologien er at vi blir vant til det.

Teknologi oppmuntrer til avhengighet. Desto mere den gjennomsyrer livet v rt, jo mere orienterer vi oss mot teknologien enn mot selve livet. Teknologi trollbinder oss, men desto mer trollbundet vi blir, jo mer avstand setter vi mellom oss og naturen.

En annen unders kelse, i juli 2007 i USA, fant at 60% av amerikanere med b rbar utstyr - den mest populære og mest kjente er BlackBerry - faktisk sjekker meldinger p sengen. Og enda mer, 40% holder dem sl t p ved sengen om natten, slik at de kan kjenne vibrasjonen eller det blinkende r de lyset som varsler ankomsten av en ny melding, og deretter svare.

I motsetning til "gammel teknologi" av pre-digitale alder, da maskiner var store, tunge og uh ndterlige ting, har de n blitt bemerkelsesverdige sm og dermed fysisk mye n rmere oss. Dessuten inneholder de viktige personopplysninger - adresser, dagb -ker, telefonnummer - og de er selv en viktig kommunikasjonskanal med andre. Sherry Turkle kaller disse for "intime maskiner». Ikke bare er de sm og lette, men de kan ogs gi oss f lelsen av at de er p en m te forlengelser av oss selv.

Gutten og tv'en. Foto: Peter Tillberg.

Det er viktig å huske at mobiltelefoner, Blackberries og Palmtops er fenomenene av 1990-tallet. De har ikke vært med oss så lenge. Men i dag har de blitt gjennomgripende, og regnes av mange som uunnværlig for dagliglivet. Vi tåler ikke ensomheten lenger.

ndelig fragmentering

En av konsekvensene av den digitale revolusjonen er at vi alle er blitt "avbrytbare", spesielt hvis man aldri slår av mobiltelefonen. The New York Times journalisten Thomas Friedman har gitt værtid det morsomme navnet "Avbruddsepoken", fordi hvis andre ikke forstyrrer oss, forstyrrer vi dem. Uansett hvor vi er, uansett hva vi gjør eller hvem vi er med er vi i fare for bli avbrutt.

Dette betyr at våre liv blir mer og mer fragmentert. Det ndelige rommet vi skaper når vi snakker med en venn, går en tur i skogen eller leser en bok blir en plass som ikke er beskyttet som det var før. Moderne kommunikasjonsteknologi virker mot etablering av stille rom. Selvfølgelig har vi mulighet til å slå av vårt utstyr, men de forventninger som dette utstyret skaper oppfordrer oss til holde dem slått på.

På denne måten har digitalteknologier påvirket kvaliteten av bevisstheten som vi tar med oss til oppgaver og menneskemøter i vårt daglige liv. De fleste ndelige tradisjoner understreker betydningen av å pleie en bevisst oppmerksomhet til hva det er vi gjør. Buddha kalte det «høyere oppmerksomhet». MP3-spillere, iPod, iPhone, mobiltelefoner, Blackberries og lignende digitalt utstyr oppfordrer i oss tendensen til å dele vårt oppmerksomhet, og gjør mer enn én ting om gangen. Nødvendigvis fungerer vi da med mindre enn full oppmerksomhet.

Jeg påstår ikke at teknologien i seg selv er skyld for at den avleder vår oppmerksomhet. Vi har alle en tilbøyelighet til å være mindre enn fullt fokusert og vi prøver ofte å gjøre mer enn én ting om gangen. Det krever en viss anstrengelse for oss å være «høyere oppmerksomhet». Mitt poeng er at kommunikasjon og underholdningsteknologier ikke hjelper oss til anstrenge oss. De spiller heller på våre svakheter enn på våre styrker.

Det ekte og det virtuelle

Internett har gitt oss muligheten til gjenskape oss selv som en virtuell personlighet i "online chatterom", sosiale nettverk og virtuelle samfunn. En tegneserie i New Yorker viste to hunder, en med sin fot på tastaturet på en datamaskin som bemerker lystig til hunden sittende ved siden; "på Internett, er det ingen som vet du er hund!" Internett gir oss muligheten for å koble oss ut i fantasiroller. Bidrar disse online opplevelser til større ndelig integrering eller større ndelig utspalting?

Den florerende industrien av virtuelle eller "multi-user domains", som Second Life, Cyworld, Entropia og Habbo blant andre, hvor man må opprette en elektronisk representant for seg selv (den såkalte "avatar") for å gå inn i, handle med og samhandle med den virtuelle domene, gjør disse spåsmålene mer presserende. Avatarer, som tegneserie og romanforfattere opplever, har en tilbøyelighet til å overta en virkelighet uavhengig av sin skaper. De kan komme til å hjemseke oss i vår "offline" timer i kraftig og foruroligende måter. Den virtuelle verden har noe av den samme kvaliteten som drømmelivet. Ettersom flere og flere mennesker anskaffer seg avatars, er det fare for at noen mister grensene for sin selvidentitet, og i prosessen mister sitt forhold til virkeligheten.

En undersøkelse gjennomført av Google i mars 2006 fant at i Storbritannia bruker folk over to og en halv time online hver dag i gjennomsnitt. Det er ikke bare tilfeldig at det nylig er blitt beregnet at barn i dag bruker rundt halvparten så mye tid utendørs som barn for tjue år siden. Dette medfører at folks kunnskap, ferdigheter og evne til å forholde seg til naturen blir redusert.

Det er nå mer enn femti virtuelle verdener på nett - noen allerede med millioner av registrerte brukere. I Sør-Korea, er 43% av befolkningen medlemmer av det virtuelle rommet Cyworld, som har blitt beskrevet som en blanding av MySpace, Second Life, Amazon og eBay. Det er ingen tvil om at menneskelig engasjement i virtuelle verdener er satt til å øke raskt i kommende år.

Et av vendepunktene i vårt forhold til virtualitet var da det først ble mulig å tjene penger ved kjøp og salg av virtuelle varer og tjenester. Online-spill utviklet seg til virkelige økonomier med reelle avkastninger. Selv om det er sant at virtuelle varer ikke er mere enn datakoder, finnes de også i fantasien og i ønskene til dem som kjøper og selger dem. Slik anskaffer de seg både virkelighet og verdi. Folk fortaper seg i materialistiske fantasier om kjøp og salg av drømmehuset på virtuelle asteroider eller i å koble sin egen virtuelle skikkelse i klær som de sannsynligvis ikke ville tørre bruke selv.

Sammensmeltingen av menneske og maskin

Enda en fremtidig teknologi som fortsatt er på utviklingsstadium, er det såkalte "bionisk øye". Dette er en kontaktlinse med en påtrykket elektronisk krets bare noen få nanometres tykk kombinert med mikroskopiske lysemitterende dioder. Disse komponentene er så små hindrer de ikke brukerens synsevne. Utstyrt med et bionisk øye kan man surfe på Internett, se en film eller spille et online spill uansett hvor man er.

Det bioniske øyet er en bærbar "interface" med virtuell virkelighet. Ettersom tiden går, vil slik teknologi bli stadig mer sofistikert, noe som gjør overgangen mellom det indre liv og den virtuelle verden mer smøls. Det er nå blitt utviklet en såkalt "brain-chip" som forbinder den menneskelige hjernen til en datamaskin. Det vil ikke være lenge før denne teknologien blir kommersielt tilgjengelig.

Vi opplever her en utvidelse av menneskekrefter uten en parallell etisk utvikling av mennesket selv. Før i tiden ville en slik kning i menneskets mentale kapasiteter vært oppnådd bare som et resultat av ndelig utvikling, og ville ha vært ledsaget av en ndelig disiplin og visse moralske styrelser. Brain chip interface teknologi med mulighet for nerveinternett tilkoblinger inneholder en risiko for kunstig utruste mennesker med ferdigheter som de ikke er tilstrekkelig moralsk utviklet for kunne takle.

Fortsetter på side 18

I det 21. århundre vil vi oppleve et kende press på mennesker til stadig bli tettere sammensmeltet med maskiner. Vi ser allerede en innføring av maskin genererte bilder, maskintilpasset språk og maskin forenlige former for analyse og tenkning i våre liv. Og det ser ut til at vi også vil se en økende innføring av PC-basert teknologi i våre indre organer. Denne utviklingen har oppnådd sin egen fremdrift basert på det rådende vitenskapelige mekanistiske syn på mennesket.

Reddende krefter

Kunsten har muligheten til å vekke i oss en åpenhet til eksistensens mysterium som er viktig for våre mennesker. Dette kan hjelpe oss finne retningen som vi trenger for å bevare grunnleggende menneskelige verdier og samtidig leve med denne nye teknologien. Rent praktisk betyr dette å ta opp kunstneriske opplevelser som ikke er maskinbaserte, og som setter oss i kontakt med et dypere nivå av vår egen vitalitet. Dette kan gjøres gjennom å spille musikkinstrumenter og synge, gjennom maling, tegning og billedhugging, gjennom samtalskunst, gjennom å skrive og lese dikt. Dermed motvirker vi tilbøyeligheten til å bli avhengige av våre maskiner, maskinformidlet kommunikasjon og underholdning.

Øvelsen å gi full oppmerksomhet til det vi er opptatt av er en indre disiplin som er avgjørende hvis vi skal holde ut i den strømmen av de mange krav på oppmerksomheten som vi opplever i dag. Den endelige spaltning som oppstår i vårt forhold til flere virtuelle personer er også et problem. Dette er en utfordring for oss å vurdere vår dypere identitet, eller hva som kan kalles vårt autentiske selv. En måte å svare på denne utfordringen er at vi styrker vår moralske bevissthet, slik at denne fører oss inn i virtuelle verdener akkurat som i den virkelige verden. Å opprettholde en moralsk fornuft uansett situasjonen vi opplever er en måte å fremme de reddende krefter, og finne frem til den kjerne av godhet som lever i hvert menneske.

Den tredje fare i teknologien - at det frister oss bort fra den virkelige til den virtuelle verden - presenterer oss med nok en utfordring som må bli

Natur og unatur. Foto: Borgny Berglund.

mitt av en forsterkning av vår egen indre aktivitet. Jo mer vi bruker datamaskiner, desto mer må vi dyrke en større bevissthet om og forståelse for natur. Vi kan gjøre dette på enkle måter, ved å bruke mer tid ute, gå på tur, og observere og bli kjent med planter og dyr, vind og ulike typer skyer, stjerner og planeter.

Sammen med å pleie et mer bevisst forhold til naturen, trenger vi å ivareta vår egen indre verden av bilder - både spontane bilder fra vår drømmer og også religiøse og arketypiske bilder og symboler, som begge har kapasiteten til å koble oss til den sanne verden, i motsetning til en forfalsket fantasiverden. Bare ved aktivt å leve "det symbolske livet" kan vi dyrke i oss selv muligheten til å diskriminere mellom det som er i stand til å koble oss på et dypere nivå av virkeligheten, og det som tar oss inn i det fantastiske.

Middelaldersteologen Thomas Aquinas laget en skille som jeg tror er nyttig i denne sammenheng. Han

skilte mellom semi-beviste handlinger som mennesker utfører, som klages selv eller gjespes, og de handlinger som vi utfører i full bevissthet, med full vilje og med klar intensjon. Den første kalte han *actus hominis* eller "menneskelige handlinger", mens sistnevnte kalte han *actus humani* eller "menneskehandling".

Skillet er relevant fordi i våre relasjoner med PC-basert teknologi i dag, er vi dyttet inn i å oppføre seg under vårt fulle menneskelige potensial. At vi sovner bort fra våre egne dypere motiver og intensjoner er én av de største farene ved denne teknologien. Vi trenger derfor å utføre handlinger på en slik måte at vår frihet, vår vilje og vår oppfatning av moralsk ansvarlighet bevares fortsatt fullt intakt, og ikke blir kompromiss. Handler vi på bakgrunn av dette, slik at våre handlinger er opp til nivået for *actus humani*, kan vi vinne et visst forløsnings ikke bare for oss selv, men også for teknologien.

Kampen for evolusjonstanken

I forrige utgave hadde Landsbyliv en kronikk av Markus Lindholm om Darwinisme, for å markere at det er 150 år siden Darwin utga "Artenes opprinnelse". Landsbyliv fortsetter markeringen i denne utgaven med tanker fra Markus Lindholm om betydningen av evolusjonstanken. *Red.*

Tekst MARKUS LINDHOLM

I USA er utviklingslæren igjen trukket for retten. Guder og gener kan godt være medspillere, men det essensielle i europeisk humanisme er anerkjennelsen av individet selv som ansvarsbærende.

Har livet oppstått ved utvikling eller ved skapelse? Og hvordan skal emnet håndteres i klasserommet? I Pennsylvania er spørsmålet igjen advokatmat. Rettssaker om evolusjonslæren har vært reist med jevne mellomrom i USA gjennom snart hundre år. Sakene følger på merkelig vis idéhistoriske kraftlinjer, og at nettopp USA er åsted har også sin egen logikk.

I dag er evolusjon uløselig knyttet til Charles Darwins navn. Men

Elementene møtes. Foto: Borgny Berglund.

Darwin forsøkte faktisk først og fremst å forklare hvorfor evolusjonen skjer (gjennom seleksjon av de best tilpassede). At livet hadde utviklet seg var allerede en velkjent tanke i det dannede Europa ved utgivelsen

av Artenes opprinnelse. Faktisk var den naturhistoriske versjonen bare én av flere utviklingsideer som sto fadder ved modernitetens fødsel.

Både den franske revolusjon og den amerikanske uavhengighetserklæringen var tuftet på utviklingstanken. Begge forutsetter på sett og vis menneskets rett til feile - som betyr vekst og utvikling gjennom nederlag og seire. Men utviklingstrekk ble framhevet i en rekke ulike sammenhenger. Barn er ikke små voksne, men utvikler seg gradvis, mente Jean-Jaques Rousseau. Hans ideer skapte grunnlaget for pedagogikken. Mary Wollstonecraft forfektet kvinners rett til foreta veivalg og definere kjønnsroller selv: feminismen skjøt fart. Forbrytere skal ikke lemlestes og henges, men sone, for slik komme videre i sin utvikling, hevdet John Howard. Ikke lenge etter så de første bostedene dags lys. Og omtrent samtidig inntok Schubert og Beethovens dynamiske sonater Europas konsertsaler, på bekostning av barokkens forutsigbare fuger.

Fortsetter på side 20

Lysets verden. Foto: Jan Bang.

Statue av Jean Jacques Rousseau.
Foto: Jan Bang.

Fram gjennom 1800-tallet ble det stadig mer vanlig å drøfte muligheten for at ikke bare kultur og menneske, men at faktisk alt på jorda utviklet seg. Da Charles Darwin offentliggjorde «Artenes opprinnelse» i 1859 ble evolusjonsteorien derfor i mange miljøer mottatt som en storslått bekreftelse på menneskets rett til selvvelge sin skjebne: den kirkelig-føydale maktstrukturen fra det førmoderne var så si i strid med naturen selv, og troen på individets evne til vekst fikk en mektig bekreftelse.

I Norden ble evolusjonslæren nærmest en butten for mange radikale kulturarbeidere. Oversetteren av «Artenes opprinnelse» til dansk var en anerkjent romanforfatter, og den som introduserte Darwins tanker for den norske allmuen var slett ingen biolog, men eventyrsamleren Peter Christen Asbjørnsen. I kjølvannet fulgte Arne Garborg og Alexander Kielland, og Bjørnstjerne Bjørnson skrev opprømt hyllingsdikt til evolusjonen - «Ære det evige foraar i livet» er en vakker visjon om den store verden i verden. Og i et brev til Amalie Skram skrev han: «Blant annet er jeg jo også Darwinist. Og siden jeg blev det, er jeg i alle deler blev en mer forstende og selvligelig mindre hård.» Evolusjonslæren vekket sjenerøsitet og toleranse i hjertene!

Slik sett har evolusjonstanken bekreftet humanismen gjennom mer enn hundre år. Og det er derfor slett

ikke tilfeldig at den mest røst motstand i land hvor menneskerettighetene ikke står støtt. I USA har rettslige konflikter som den i Pennsylvania lange tradisjoner. Landets utstrakte bruk av dødsstraff - tusen borgere henrettet de siste årtier - er på den annen side et kontant uttrykk for at mennesker i mangt fortsatt oppfattes som statiske størrelser, uten talent for vekst eller endring.

Dyp uvilje overfor evolusjonstanken finner vi også i islamske samfunn som Saudi-Arabia, Pakistan, Irak, Iran og Indonesia. Mangelen på rettsvern i slike stater er velkjente nok - bare i Iran henrettes det gjennomsnittlig ett menneske annenhver dag. Og et gammelt islamsk ordtak sier kanskje litt om menneskesynet: «Hvis noen sier deg at et fjell har flyttet seg, så tro ham. Men hvis noen sier deg at et menneske har forandret seg, så tro ham ikke.» Selv den islamske vitenskapskulturen, som har en gloriøs historie i matematikk og astronomi, mangler evolusjonsperspektivet fullstendig.

Seleksjonsteorien betegnes som pseudovitenskap og Charles Darwin er en foraktelig gudsbepotter. Dette frakobles også islamske fagmiljøer fra sentrale biologiske forskingsfelt, ikke ulikt lysenkoismen i Sovjetunionen.

At livet på jorda er resultat av evolusjon er belagt med observasjoner i et så omfattende omfang og hentet fra så mange ulike avkrokker av tilværelsen (bl.a. kjemi, fysikk, geologi, biologi, antropologi, kunsthistorie og språkvitenskap) at det er vanskelig først hvordan alvorlig tenkende mennesker kan avvise det.

Men dette forhindrer selvfølgelig ikke at teorier om årsaken til evolusjonen kan være mangelfulle. Således er det heller ingen mangel på uenighet, faglige kontroverser og ubesvarte spørsmål i dagens evolusjonsbiologi. Hvordan kunne liv oppstå så tidlig i jordas utvikling? Hva skyldes skredet av nye livsformer som innleder Kambrium-tiden? Hvorfor finnes det kjønn? Hvorfor har vi så stor hjerne? Eller hva i all verden er nå egentlig liv for noe? Slike problemer betyr imidlertid selvsagt ikke noen avvising av evolusjonen som empirisk faktum. Og pr. i dag er

Darwins seleksjonsteori uten tvil den forklaringsmodellen som har det kritiske utprøving best.

Bildet kompliseres imidlertid av at en god del mennesker betrakter seleksjonsteorien som en universell mekanistisk totalforklaring på vår eksistens. Dette har ført til en slags permanent stillingskrig mellom himmelsk og mekanistisk determinisme. Men for menneskeverdet utgjør det ingen stor forskjell om det er Vår Herre eller vår biologi som tilskrives ansvaret for vår liv - i begge tilfelle skrumper selvså deretter.

Guder og gener kan godt være medspillere, men det essensielle i europeisk humanisme er anerkjennelsen av individet selv som ansvarsbærende. For menneskeverdet har sitt ankerfeste i at individet selv er årsak, motivgiver og drivkraft. Først da kan enkeltmennesket også være potensielt skyldig - og utviklingsdyktig. Nettopp dette herredømmet over egen skjebne er den europeiske kulturs storhet. Og tar man evolusjonstanken innover seg vil man oppdage at den innebærer overskridelsen av alle totalforklaringer. At evolusjonstanken har vært en torn i øyet for de store religionssystemene skyldes heller det siste enn pussigheter som at Jesus eller Mohammed kunne tenkes nedstamme fra orangutanen. Evolusjonstanken berører selve kjernten i det mysteriet det er vår menneske, ved å bekrefte og legitimere friheten til selvdefinere vår liv. Den er dermed intimt flettet sammen både med det beste i den vestlige sivilisasjon og med det menneskesyn FN's menneskerettigheter skisserer.

Dersom vitenskap er en egenrådige og antiautoritær undersøkelse av verden, og ikke bare slapp utfylling av svar som allerede er gitt på forhånd (for eksempel at alt må være tilpasset), må vi leve med at det fortsatt finnes spørsmål som vi fortsatt ikke har noen gode forklaringer på. Nettopp det befordre forskertrangen.

Markus Lindholm (PhD) er biolog og forsker. Han arbeider til daglig ved Norsk Institutt for Vannforskning og har sin doktorgrad fra Universitetet i Oslo.

Hvor kommer begeistring for arbeidet fra?

Da egypterne bygget pyramidene, var hele folket med i dette arbeidet. De hugget stein, de fraktet stein, de lftet stein. De skapte kunstverker av stein, de laget statuer, s yler, de prydet alt med bilder, de gravet seg inn i fjellet og skapte fargestr lende kammer med bilder og symboler for sin avd de Farao.

Tekst ANNE LANGELAND

Alle handlinger, alt arbeid som ble utf rt var n yaktig bestemt p for- h nd. Det fantes ingen individuelle l sninger, ingen kunstnerisk frihet til skape sitt eget uttrykk. Alle gjorde det de hadde l rt og var satt til gj re. Og alle hadde bare en oppgave: å tjene Farao gjennom sitt arbeid. Til gjengjeld var Farao, gudenes representant p jorden, den som ga dem hele meningen med livet. Han var solen som skinte og Nilen som gav den fruktbart slam dyrke i. Farao var som far og mor for alle menneskene. Uten Farao opplevde egypteren seg som et foreldrel st barn som g r til grunne n r ingen tar seg av det. Uten Farao var den enkelte egypter ingen.

I dag kan vi ikke forst dette og vi tenker at egypterne var slaver. Men menneskene den gang hadde ingen bevissthet om seg selv som individ.

I v r tid er det helt annerledes. N er hver og en av oss en farao. Menneskene i dag kan selv finne forbindelsen til den ndelige verden, vi kan selv skape v rt liv og selv bestemme hva vil arbeide med og uttrykke kunstnerisk. I Egypt sto Farao så og si symbolsk øverst på pyramidene med hele folket under seg, men hvis hver og en av oss som n selv er en slags farao, ville st verst p pyramidene med alle de andre under seg, ville vi v re som Peer Gynt som i sin ubeskjedne egoisme kunne si: "Jeg vil bli keiser. Det gyntske selv det er den h r av nsker, lyster og begj r, det gyntske selv det er det hav av innfall, fordringer og krav, kort, alt som nettopp mitt bryst hever og gj r at jeg som s dan lever.

Anne Langeland. Foto: Borgny Berglund.

Jeg vil være Gynt på hele kloden., Gynt fra toppen og til roten." (Sitert fra sangene til Peer Gynt festivalen).

I det 21. rhundre har resultatet av en slik "gyntsk" egoisme f rt til at de 300 rikeste firmaer i verden har ressurser nok til mette hele jordens befolkning. Men millioner sulter likevel hver eneste dag! Vi opplever nå en finanskrisen hvor nsket om profit hos en elite har brakt millioner av hardt arbeidende mennesker ut i ytterste n d. Men verden trenger ikke bare br d som deles ut fra toppen av en pyramide, av de snille rike. Verden trenger nye tanker, erkjennelser og nye handlinger. Vi trenger en ny broderlighets kultur som kan begynne gjennomsyre samfunnet.

Vi kan gjøre et tankeeksperiment og snu pyramidene p hodet. Da blir vi, de nye faraoer, st ende underst. I stedet for st over alle de andre, st r vi der hvor vi m b re byrden av de andre. I stedet for klatre til topps med egne "ønsker, lyster og begjær" (Peer Gynt), kan vi ut fra fri vilje begynne la de andre v re utgangspunktet for det som vi vil gj re. Jeg kan begynne s ke etter meningen med arbeidet mitt i den andre. Jeg kan begynne interessere meg for den andre, sp rre han hva han trenger og gjennom det arbeidet jeg vil gj re, kan jeg begynne s rge for ham.

Klarer jeg dette, selv om det bare er litt, utvikles det en kraft som overvinner egoismen og det er den kraft som bygger de nye samfunn. N r

slike krefter f r virke sammen fra mange individuelle, fri mennesker i et fellesskap, blir dette fellesskapet et interessefelt for ndelige vesener. Da kan det enkelte individ i fellesskapet oppleve p en ny og bevisst m te, det som de gamle egyptere opplevde n r solen skinte p pyramidens gulltopp og skjenket Farao sin visdom: Her blir jeg ernært, her blir jeg hel. Da blir hver enkelt av oss begeistret = be ndet og v re liv og v rt arbeid f r mening og verdi.

I 1905 formulerte R. Steiner noe han kalte en sosial grunnlov som m legges til grunn for all ny samfunnsdannelse i v r tid. Det er allerede over 100 r siden han skrev dette i en liten artikkel og i Camphill har vi fors kt igjen og igjen virkeliggj re denne loven. Det er vanskelig for det g r mot all "normal" tanke om at enhver skal v re sin egen lykkes smed. Det er ogs en ubekvem lov fordi den viser oss hele tiden egoismen i det omr det hvor den ikke h rer hjemme. (Egoisme har en rettmessig plass f. eks i ndslivet.) I landsbyene har vi opplevd at loven har v rt virksom og det som har blitt til av bygninger og tiltak som det offentlige aldri kunne betale, kunne ikke blitt til uten at den sosiale grunnlov som skiller arbeid og l nn hadde v rt virksom blant medarbeiderne.

Jeg gjengir et utdrag av R. Steiners artikkel "Åndsvitenskapen og det sosiale sp rsm l".

"Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er st rre jo mindre den enkelte stiller krav om selv f utbytte av sine ytelser (arbeid). Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstilles av andres ytelser. Alt som innenfor et menneskesamfunn p en eller annen m te motvirker denne loven, m i lengden avle ulykke og n d.

Denne grunnlov gjelder for det sosiale liv med en slik n dvendighet at den utelukker alt annet p samme m te som en naturlov har gyldighet for et visst omr de av naturen.

Fortsetter på side 22

Man må imidlertid ikke tenke at det er nok å la denne loven gjelde som en allmenn moralsk lov eller ville omplante den til sinnelaget slik at enhver arbeider i sine menneskers tjeneste. Nei, i virkeligheten lever loven som den skal bare når det lykkes for et menneskefellesskap skape forhold hvor ingen kan legge beslag på fruktene av sitt arbeid for seg selv, men hvor disse mest mulig kommer fellesskapet til gode. Til gjengjeld må han selv på sin side forsørges ved sine medmenneskers arbeid. Det som det kommer an på er altså at det arbeide for sine medmennesker og det å finne en viss lønn skal være to helt atskilte ting.”

Videre står det i artikkelen:

”Men til dette kreves det en forutsetning: Hvis et menneske arbeider for et annet, må han i den andre finne motivet for sitt arbeid og hvis noen skal arbeide for fellesskapet, må han få le verdien og betydningen av dette fellesskapet. Det kan han bare når fellesskapet er noe helt annet enn en sum av enkeltindivider. Fellesskapet må være fylt av en virkelig lyd som enhver nærer interesse for. Det må være slik at alle sier: Dette er riktig og jeg vil at det skal være slik. Fellesskapet må ha en misjon og hver enkelt må ønske bidra til oppfyllelsen av denne misjon”. (R. Steiner sier misjon, det er et belastet ord i dag og kunne kanskje erstattes med misetning?)

Spørsmålet i dag er om vi vil ta opp disse tankene på nytt og derved gi arbeidet vårt den grunnstøtte som begeistrer og believer.

Begeistring. Foto: Borgny Berglund.

Ut av glemselen – ”Herrens Regn”

Otnestunet, Aurland. Foto: Borgny Berglund.

Ingeborg Møller – et stykke norsk lands- og kulturhistorie

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND

For dem som ikke har lest Ingeborg Møllers trilogi og for dem som har lest den tidligere, slik som undertegnede, skriver vi disse ord. Det er noen år siden vi sist leste den, og det var en glede å ta den opp igjen som høytlesning. Men først noen ord om forfatteren.

Ingeborg Møller

Hun ble født 29. desember 1878 og døde 18. februar 1964. Hun var en aktiv forfatter og fikk utgitt ca 30 bøker – de fleste etter at hun ble 45 år. Ingeborg Møller fikk tre barn og en av dem ble en kjent forfatter og Steinerskolelærer: Dan Lindholm.

Hun var en dynamisk person og blant hennes venner var både Bjørnstjerne Bjørnson og Sigrud Undset. Sammen med Sigrud Undset stiftet hun en klubb – Gullalderklubben. Den hadde bare to medlemmer og de to venninder skiftet på være henholdsvis formann og medlem.

Dan Lindholm fortalte en gang en historie om Bjørnstjerne Bjørnson og Ingeborg Møller. Bjørnson holdt et foredrag i Studentersamfunnet i Oslo og Ingeborg Møller kom for sent og

prøvde å liste seg usett inn bakerst i salen. Bjørnson oppdaget det og strakte ut en pekefinger, gikk ned fra podiet og gjennom hele salen frem til henne og sa: ”Ingeborg, du har en flekk på din nese”. Det gjorde henne ikke mindre brydd at hun hadde en ganske stor nese. De var så gode venner at han tillot seg å gjøre henne dette pek.

Ingeborg Møller var antroposof og hørte til den indre krets av personer som fikk Rudolf Steiner til å besøke Norge. Hun var den gang i tvil om sin fremtid som forfatter og spurte Steiner stil råds om dette. Han oppmuntret henne og sa: ”Søk i Deres eget folks dybder, så vil De nok finne de rette kildene”. Under Steiners Norgesbesøk i 1910 gjorde Ingeborg Møller ham oppmerksom på Draumkvedet, og hun oversatte det for ham ord for ord. Han mente det uten tvil gikk tilbake til en virkelig innvielse og kom senere tilbake til det i flere foredrag, noe som bidro til å gjøre diktverket kjent i Mellom-Europa.

Herrens Regn

Romantrilogien Job Sveinungsson, Vandringsmannen og Herrens Regn, som hun skrev i årene 1925 til 1928, viser at hun virkelig har fanget inn noe så regent i dypet av den norske folkekultur. Mot slutten av sitt liv valgte

hun gjennomarbeide trilogien på ny og samle den til én stor roman med navn Herrens Regn. Det er først og fremst språklig at romanen er gjennomarbeidet. Fortellerstoffet er nå i alt vesentlig på riksmål men noe tilpasset tid og sted, mens direkte tale er på gammel gudbrandsdalsdialekt.

Det er en folkelivsskildring fra 1700-tallet fra Nord-Gudbrandsdal med noen karakterskildringer som meisles inn i sinnet og blir en del av hverdagen i tiden man leser boken. Det handler med til sjeldenheten oppleve noe lignende. Språket er fyldig, konsist og billedrikt, som for eksempel da Job Sveinungsson etter å ha vandret til fots fra Bergen til Gudbrandsdalen og kommer inn i stua på Øvrebø gard:

"Signe arbeidet!" sa Job Sveinungsson og satte fra seg skrep-på på dørkrakken. Han ble stående med hatten i hendes lyskskjert fra peisilden falt på den klare pannen hans. Men da Gamle-Jakop så Job stå der i ildskjert, kom det en underlig kjensle av helg over ham. Han reiste seg og gikk imot gjesten og hilste ham så vrydsamt, som var selve presten kommet inn i hans hus. "Du lyt vera velkommen hj oss", sa han. De så hverandre inn i øynene, og siden var de venner livet ut.

Personen Job og hans fromhet setter spor etter seg gjennom flere generasjoner i boken. Hans barnebarn Kristen og Gunnhild Bjørnersdatter står sentralt og vi følger dem gjennom deres tunge "lagnad".

Stor-Ofsen i juli 1789 var en enorm naturkatastrofe over store deler av det indre Østlandet. 72 mennesker omkom og over 1500 gårder ble rammet. I boken kommer vi midt i sentrum av katastrofen:

"Live, Live!" skrek Gunnhild og fór på dør. Nyfjaset var borte, og hun kom ikke mange skrittene før hele tunet var en graut av aur og jord med bordstumper, som stakk opp her og der. Og like neden brøt og vellet Aura (elven) seg som et frådende hav. Så langt som til dørstokken på nystugun kom Gunnhild, der seg hun ned og holdt seg i karmen, og da så hun et veldig skred i sne oppe i lia og fare

Otnestunet. Foto: Borgny Berglund.

rett mot Holosmia. Drønnet kom etterpå, blandet med elveduren og kvin fra folk og dyr. Hele dalgrya sydet og sprutet om henne, mens jorden skalv og fjellene rapet.

Det er utrolig hvilken innsikt Ingeborg Møllers har hatt om språk, kultur og levevis på denne tiden, og hvor levende og sjelelig dypt hun har beskrevet menneskenes gleder, sorger og deres skjebnetrageder. Man smiler, sørger og blir beveget under lesningen.

Øystein Parmann skrev forordet til den nye utgaven i 1978 og derfra henter vi følgende: "Åtte fulle ringpermer med sirlig og klar håndskrift etterlot hun seg ved sin død, og det er dette manuskriptet som er lagt til grunn for denne nye utgaven. Det er en roman full av sterkt og følelsesmettet liv, men blottet for sentimentalitet. Som en norne leder forfatteren sine skikkelser med myndig og sikker hånd. Prøvelsene må leves til ende, det onde må forvandles og synden må tones, før den kan slippe til. Det er noe dypt befriende og det utgjør et lys fra denne romanen".

Universitetslektor Åse Marie Nesse har til Dreyers Forlag bl.a. uttalt om Herrens Regn: "Den høyreiste Gunnhild tåler å stå ved siden av Både Kristin Lavransdatter og An-Margritt. Hun er en av norsk litteraturs virkelig store kvinneskikkelser".

Øystein Parmann forteller også i sitt forord at sykdom og død rammet

Ingeborg Møllers foreldre i hennes tidlige barndom og ga den unge piken sterke og knugende opplevelser. Hennes eget liv og hennes senere diktning kom til bli preget av dette store skjebnen, eller "lagnaden" som hun selv alltid kalte den. Ikke bare store skjebnen og finne seg i den, men finne seg selv i skjebnen, det ble hennes streben. Dette forvandle den tunge arv og bringe den opp i lyset, er menneskets mulighet og oppgave. Om dette handler egentlig alle hennes bøker.

Det er med undring vi konstaterer at både Ingeborg Møller og dette verket – ved siden av hennes mange andre bøker – synes være sunket i glemsel. Bøkene er utsolgt fra forlaget, men de fleste vil nok kunne skaffes antikvarisk. Det vil ha stor verdi for den norske kulturarven om "Herrens Regn" kunne utgis på nytt.

Otnestunet. Foto: Borgny Berglund.

Foto: Borgny Berglund

Skoleringsveien

Trenger vi skoloring på veien hvis vi holder oss til det som er forventet av oss fra våre venner, medarbeidere, samboere, sambygdinge og medmennesker? Er det ikke nok at vi holder oss til de samme reglene og normene som gjør oss gode og aksepterte borgere i samfunnet? Trenger vi noe mer enn det? Var det ikke også slik med de ti bud? Hva er "det frie menneskes grunnlov"?

Vi sender her et utdrag av "Frihetens filosofi" av R. Steiner, som sier noe vesentlig om dette og leve i fellesskap med mennesker som er annerledes enn oss selv. Hvordan skal vi klare det uten å mene at den andre må forandre seg og bli slik som jeg mener er riktig? En vesentlig innstilling til livet i fellesskap som ikke er der ut fra naturen, men kan åpnes opp og gjøre oss friere og ledigere i forhold til hverandre. Vi anmelder en ny utgave av "Frihetens Filosofi" på side 28 i dette nummeret. *Red.*

Hvordan er det mulig at menneskene kan leve harmonisk sammen, når enhver bare streber etter å hevde sin egen individualitet? Slik lyder en innvending fra en bestemt form for moralisme. Man tror at et fellesskap av mennesker kun er mulig hvis alle underkaster seg en allment fastlagt moralsk orden. En slik moralist forstår ikke at idéverdenen utgjør en enhet. Han innser ikke at de ideer

som er virksomme i meg selv, ikke er andre enn de som lever hos mine medmennesker.

At denne enhet finnes, må man riktignok først erfare i verden. Slik må det være. For kunne vi erkjenne den på annen måte enn ved å iaktta den, da var den bestemt av en allmenn norm, og ikke uttrykk for en individuell opplevelse. Individualitet er først

mulig, når hver enkelt kjenner den andre kun gjennom individuell iakttagelse.

Forskjellen mellom meg selv og mitt medmenneske er på ingen måte at vi lever i to helt forskjellige indelige verdener, men at min neste får andre intuisjoner fra vår felles idéverden. Min neste vil utleve sine intuisjoner, jeg mine. Hvis vi begge virkelig skaper ut fra ideen og ikke får noen ytre (fysiske eller indelige) påvirkninger, kan vi ikke annet enn møte i den samme streben, de samme intensjoner.

En moralsk konflikt, et sammenstøt er utelukket blant moralsk frie mennesker. Bare det moralsk ufrie menneske, som får naturens drifter eller et pliktbud utenfra, kommer i konflikt med sin neste, når ikke den andre får samme instinkter og bud. Å leve i kjærlighet til sine handlinger, og å la de andre leve ut sine intuisjoner og forstå deres vilje – det er de frie menneskers grunnsetning. De kjenner intet annet «skal» enn det som deres egen vilje intuitivt sier ja til; deres intuisjonsevne forteller dem, hva de vil i det enkelte tilfelle.

Brofundament med Kristus i bakgrunnen, Lisboa. Foto: Borgny Berglund.

Et levende mangfold

Boken «Et levende mangfold» er skrevet av Berit Swensen og omhandler biodynamisk jord- og hagebruk.

Boken belyser sammenhengene mellom himmel og jord, planter, dyr og mennesker. Den pner for undring, sp rsm l, helhetlige og konkrete tiltak for et biologisk-dynamisk, b rekraftig landbruk.

Berit Swensen er biolog med hovedfag i plantefysiologi og har en doktorgrad i jordkultur/jordprosesser.

Utgivelsen er et samarbeid mellom Biologisk-dynamisk Forening og Andrimne Forlag. Boken retter seg mot den nysgjerrige forbrukeren og hageeieren, s vel som den interesserte g rdbrukeren og studenten. Den er ment v re en d r pner til det biodynamiske jordbrukets spirituelle forankring, og gir samtidig en dypere forståelse av generelle kologiske prinsipper.

Boken gir også et overblikk over resultater fra forskning, som er utf r t i et n r t samarbeid med b ndene, og som har v r t viktig for utviklingen av den biodynamiske driftsformen.

Fra boken:

«Maten vi spiser skal ikke bare gj re oss mette – den skal i tillegg underst tte v r helse og gi oss kraften vi trenger for kunne virkelig gj re v re m l. De kvalitetene som da m v re tilstede i maten, m bokstavelig talt vokse inn og gjennomtrengende den mens den st r i jorda. Blant vinkjennere er det stor enighet om at ikke bare druesort, men også jordsmonn, lysforhold, nedb rsforhold og temperatur har stor betydning for sluttproduktets kvalitet. Det er p tide at en slik forståelse også skal omfatte gulrøtter, korn, kjøtt og potet.»

Boken kan bestilles:

Direkte fra forlaget via epost:

post@andrimne.no

Fra Biologisk-dynamisk Forening:

bestilling@biodynamisk.no

Fra foreningens nettsider:

www.biodynamisk.no

Jordbruket på Rotvoll

Kristoffertunet og Det kologiske Hus ligger p omr det som tidligere tilh rte Rotvoll asyl. Verkstedene og g rden har tatt i bruk en del av det gamle g rdsanlegget som tilh rte sykehuset.

Tekst GERRIT OVERWEG

Hvor mye jord som lå under pløgen i gamle dager er uklart. De 3 husene tilh rende Kristoffertunet ble bygget p et meget fint jordbruksareal. Foruten disse husene, finner man også 20 andre hus p omr det av samme størrelse og utforming.

Til tross for at en del av omr det altså er blitt benyttet til boligbygging utgjør Rotvoll nedre, som området kalles, sammen med naboen på Rotvoll v re en fin jordbruksenklave i en ellers urbanisert og utbygget ytre del av Trondheim. På noen områder i terrenget f r man virkelig f lelsen av bo i et fint naturomr de. Men n r man bestiger "St. Hans haugen", som haugen rett syd for Kristoffertunet også kalles, kan man betrakte de bymessige omr de omkring, a med IKEA som n r mest nabo. I den m rke rstiden er byen allesteds n rv rende med trafikkst y og lys. Det blir aldri riktig m rkt. By og gatelyst skinner tilbake fra skyene og bare en sjelden gang kan man virkelig kan se stjernene, og da kun de st rste. Byens vibrasjoner kjennes, selv om vi bor i et gr nt og landlig omr de.

For 2 år siden ble drivhusene som fantes p omr det renoverte, eller rettere sagt revet, og bygget opp p nytt. Gartneribygget ble pusset opp og utvidet med et vindfang med garderobe. I drivhuset ble det tatt med en druestokk, et fersken- og et aprikostre fra det gamle drivhuset. Forunderlig nok har de klart alle strabasene med frost og st midlertidig ute et par m neder. I drivhuset vokser n de herligeste salater, og senere kommer tomater, agurk, bønner og mye mer!

N er det slutten av april. Nydelig v rstemning, fuglekvisper og solskinn gir v ronna et paradisisk preg. Det finnes et omr de vi har forpaktet, p 70 m l, i tillegg til de 20 m l, som eies av Stiftelsen Rotvoll Gård. Det meste av dette benyttes til beiteomr det for et par ponnier og sauene. De brukes og stelles også av elevene på Steiner-skolen her på Rotvoll. I helgene og i

Rotvoll – utsikt mot St.Hanshaugen.
Foto: Gerrit Overweg.

feriene stelles dyrene av Kristoffertunet. Mellom beitekollene ligger det spredd et par sm jorder som kan pløyes. Vi holder på å ta de jordlappene i bruk. På et område, (4 mål), er det s dd spelt, som forh pentligvis kan benyttes på Rotvoll bakeri. På et annet felt vil vi plante rabarbra. Denne vil bli brukt av Corona safter i saftproduksjonen. Det finnes et lite hj rne med b rbusker, disse har vi arvet fra tidligere brukere. B rplukking er imidlertid et litt langtekkelig arbeid som tar hele sommeren for noen. Vi har dermed ikke kapasitet til ta oss av flere b rbusker. Dette var den direkte rsaken til at vi valgte satsse p rabarbra, i tillegg til tanken på den deilige rabarbrasaften!

Så begynte vi å tenke på om det er mulig drive et g rdsbruk p en s liten jordlapp. Jordbruk er arbeidskrevende. Kan vi med det lille fellesskapet v r t p Kristoffertunet ha r d til og frigjøre en egen bonde? Gartner finnes fra f r men han har nok gj re med gr nnsakene b de ute og inne i det 300 kvm store drivhuset. Foreløpig blir det ingen bonde, det f r holde med noen skippertak og dugnader. På det viset f r vi muligheten til gjennomf re arbeidet med de biologisk-dynamiske preparatene. Preparatene gir oss anledning til rette v r bevissthet mot alt som lever og virker omkring oss p det jordomr det som vi har tatt ansvar for, og som gir fellesskapet og verkstedene grunnlaget for eksistensen.

Fortsetter på side 26

Det utgj r bare en liten del av hele jorden vi tar h nd om, som ligger der med lengselen etter i bli verdsatt og forst tt, p samme m ten som vi ogs lengter etter bli sett, forst tt og verdsatt.

Med dette kommer vi inn p jordbrukets plass i alle landsbyene. Jordbruket har v rt en naturlig og selvfgelig del av landsbylivet. Men allsidigheten og det helhetlige liv begynner ogs i landsbyene sl sprekker. Livs- og arbeidsomr det begynner n dvendigvis leve sine egne liv s som ellers naturlige bevegelse i arbeidsoppgavene erstattes av kropps vninger og jag etter naturopplevelser for utfylle en passiv hverdag bak dataskjermen, hvor kun hodet er beskjeftiget. Henger jordbruk og fellesskapsdannelse sammen, slik som jord- og g rdsbruk og sosialterapi ogs henger sammen i landsbyene?

Representantskapsm t p Vidaråsen i november i år vil forhå-

Solsikkene trives på Rotvoll. Foto: Borgny Berglund.

pentligvis ha jordbruk i landsbyene som hovedtema. Det vil bli spennende danne en ny bevissthet om hvorfor vi vil ha landsbyer, og hva vi vil med

landsbyene, Vi, alle, stort og smått, deltidsmedarbeidere, innbyggere, dagplass-brukere, vi har alle med hverandre gj re.

Svinefeber

Flere lesere har skrevet inn om denne nyheten over de siste ukene, og vi trykker her noen bakgrunnstanker rundt dette tema samlet fra innlegg p e-post og nettsider. Mer informasjon kan finnes p nettsiden som st r nederst. Red.

I noen uker var nyhetsbildet fulle av nyttige og unyttige informasjoner om svine influensaen. Mexico var nesten lammet og over hele verden var det snakk om stanse flytrafikken, forby import av svinekj tt og igangsetting av drastiske midler for redusere spredningen av viruset. N som trusselen viser tegn til avta oppst r sp rsm let om hvor den kom fra og hvordan vi kan stoppe et fremtidig utbrudd.

Det er klart hvor den kom fra, - en gigantisk svinekj ttfabrikk g rd, som er drevet av et amerikansk multinasjonalt selskap i Veracruz, Mexico. Disse fabrikk rdene er motbydelige og farlige, og de sprer seg raskt. Tusenvis av svin er brutalt stuet sammen i skitne lagerbygninger og dusjet med en cocktail av medisiner som utgj r en helserisiko til mer enn bare maten. De og deres gj dselslaguner skaper de perfekte forhold for avle farlige nye virus, slike som svineinfluensaen.

Lykkelige griser. Foto: Borgny Berglund.

Smithfield Corporation, den største svinekj ttprodusent i verden, som eier gården i Veracruz har blitt anklaget som kilde for H1N1 utbruddet, men de benekter enhver forbindelse mellom sin virksomhet og influensaen. De store globale matprodusentene betaler store pengesummer hvert r p forskning som skal vise at milj sikkerheten er god i den industrielle kj ttproduksjonen. Men Verdens Helseorganisasjon, (WHO) har i årevis påpekt at "en ny

pandemi er uunngåelig", og eksperter fra EU-kommisjonen og Food and Agriculture Organisation (FAO) har advart mot flytting av produksjon fra sm g rder til industriell produksjon, fordi det faktisk ker risikoen for utvikling og overf ring av sykdom og epidemier. Det Amerikanske Senter for Sykdom, Kontrol og Forebygging, advarer med at forskerne fortsatt ikke vet nok om forbindelse mellom fabriker, g rder og dens virkningen p menneskers helse.

Det er gjort mange studier av de forferdelige forholdene i de store konsentrerteindustrielle g rdsvirksomhetene, og den deleggende konomisk innvirkningen p sm g rdsbruk. Smithfield selv har allerede fått en bot p 12.6 mill. dollar og er for tiden under en føderal etterforskning i USA for giftig milj skade fra deres gj dselslaguner.

Men selv med alle disse bevisene, f rer en kombinasjon av kt globalt kj tforbruk og en mektig profittmotivert industri til at helsen trues. I stedet for stenge disse virksomhetene blir de spredt rundt om i verden og det er vi som subsidierer dem.

For mer informasjon om hva du kan gjøre, kan du gå til følgende nettsted: www.avaaz.org/en/swine_flu_pandemic

Jordens spurver

N fortsetter vi med Broder dyr av Karl König. Denne gangen begynner vi med livet i luften og hans skildringer av spurvenes liv og virke. Red.

Oversatt av SIGRUN BALAVOINE

Fra spurvenes liv

De har en mangfoldighet av navn, avhengig av hvilket miljø de oppholder seg i. For overalt hvor menneskene bor og har slått seg ned, følger spurvene seg også hjemme. Derfor kalles de på tysk Hausspatz og Haussperling (Hus-spurv). Og Hof- und Rauchspatz, (Gårds og Røykspurv), Dieb, Sperk, Haus- und Mist-Fink (Tyv, Sperk, Hus- og T. kefink).

I disse navnene antydes det hvor de oppholder seg, men det uttrykker også det lille snevet av forakt, som folk betrakter dem med. Får de som nærer virkelig hengivne følelser overfor spurven. Man tar ham som en selvligge; hvem bryr seg vel om en spurv? De er så tallrike, velkjente og selvsagte, at man nesten ikke legger merke til dem. Og likevel er de våre fargesvenner og slår seg gjerne ned der hvor vi mennesker har fått fast fotfeste.

Det fins ingen bondegård, ingen landsby, ingen markeds plass og ingen forstadsgate, som ikke har sine spurver. Og jo tettere menneskene bor sammen, desto mer tumler spurveungene seg omkring. Midt i de store byene, i de skitne gatene, i bakgårder og hager, i de små parkanleggene, der finner de sine hjem.

Dette er vel den beste karakteristikk av eksistens; at der hvor menneskene trenger seg sammen, hvor barn leker, fyrverkeri smeller og elskende omfavner hverandre, hvor liv og død daglig rekker hverandre hånden – der lever og kvitrer også spurvene.

De er små av skikkelse og uanselige i sine farger. Grå, nesten som aske er hus-spurvens fjærdrakt. Rundt øyne og nebb har den en mørkere farge, og en brunlig stripe går fra baksiden av øyene – på hver side av hodet – til nakken. Vingene er brune og mørke på oversiden og nesten svartbrune på undersiden. Ikke noe gult, rødt eller blått – bare noen hvite flekker pryder den lille fuglen. Han er virkelig "vanlig" og uten spesielle tegninger.

Blir man nå mer kjent med ham, og gjør man seg til venns med hans utseende, hans vaner og særegenhet, hans gjøren og laden, da blir han verdt å elske og ganske overordentlig vennlig og tiltrekkende. For han kjenner livet og innretter seg akkurat så beskjedent som omstendighetene tillater det. Redet sitt vil han ha ganske for seg selv; der tror ingen komme i veien for han. Men han har ingenting imot at andre spurvene bygger seg rede og flytter inn nær ham. Mann og kone forblir hverandre, – når de for opplever det – tro, ofte i årevis. For de blir ved sitt rede, som de selv har bygd eller som de har funnet. Redet er deres hjem, sikkerhet og eiendom.

Like så bestemte som de er i forhold til sitt eget rede, likeså omgjengelige og sosiale er de i forhold til de andre spurvene. Man vil sjelden finne en enslig spurv. Hvor enn de ferdes, viser de seg i dusinvis. Det er vanskelig å skille dem fra hverandre, så mye ligner de på hverandre. Også deres lek, bevegelser og reaksjoner er nesten identiske. De slåss gjerne, de skravler med hverandre, hopper, tumler i sand og i gatens sølepytter, svirrer over gangstier og flyr plutselig bort, tilbake til redet, for straks igjen være sammen med sine brødre og søstre.

Så vanlig som deres farger er, så enkel er også ellers deres fugleliv. De gjør ingen "store sprang". Vel kan de pipe og kvitre litt, men kunne synge er ikke gitt dem. Deres tonedannelse hever seg ikke over en viss hverdagsytring. Hus-spurven gjør heller ingen store vandringer. Om høsten blir de ved sine reder og uroen og feberen som følger med trekkingen, er dem fremmed. I begynnelsen av august, eller litt senere, drar de – alltid sammen med sin kone – på en liten ferie, ikke så lang hjemmefra, men likevel et par uker på "landet". Gjerne i nærheten av kornkrene, som ikke ligger så langt fra byen, der de vanligvis bor. Der leier de en sommerbolig i hekkene som omgir koren og der blir det lekt og plukket, badet og sovet. Mange av dagene vender paret en rask tur tilbake til redet, for se om alt er i orden hjemme; men snart er de igjen tilbake til kanten av kornkoren.

Gråspurv. Foto: Borgny Berglund.

Er sommergjestene meget tallrike, har bonden vanskeligheter med bringe inn full avling; for den sommerlige appetitten er stor og en spurv kan spise iherdig. Men er det lite korn, da blir alle sorter biller, hylloppe, larver og mark, fortært. Kun de unge og yngste spurvene liker dyrisk fôr; de voksne foretrekker korn og frø. Når høsten kommer, flyr alle tilbake til byen. Redet venter, blir tapetsert på nytt og stelt og ordnet til vinteren. Sjelden kommer det på denne tiden til pardannelser og egglegging. I ganske varme høststuer kan det i høytiden bli en liten "kjørlighetsvinter". Det er mer en romantisk sensommer, mest uten synbart blivende resultat. Et nytt kull uteblir.

Spurver kan, hvis ingenting hender, leve ganske lenge. Deres gjennomsnittsalder kan bli omtrent syv eller åtte år. Mange når det ellevte og tolvte år, for de dør. ⁽¹⁾ Men redene overlever den enkelte spurv. Han bygger ikke bare for seg selv, men også for kommende generasjoner; ikke for sine egne unger, men for hunfugler eller hanfugler, som slått seg sammen, når den ene av dem har mistet sin partner. Det er en livsdans, der generasjoner finner sammen og rekker hverandre hånden i vekslende kommen og gåen. Men midtpunktet er redet, der har spurvene sitt hus og hjem. Fuglene, som har slått seg ned blant menneskenes boliger har funnet sine byer på jorden. Alt dreier seg omkring redet. I redet lever vekslende individer i år og ti år. Alt dreier seg om redet.

1) Dette og andre opplysninger, som er blitt gjort i denne studie, har jeg tatt fra boken til D. Summers-Smith: *The House Sparrow*, London 1963.

Frihetens Filosofi

Rudolf Steiner Antropos Forlag
2008.

Bokanmeldelse av JAN BANG

2008 var et godt år for antroposofiske bøker. Ved 100 års markeringen for Steiners første besøk i Norden har det vært utgitt flere bøker om antroposofien. Denne boken, skrevet av Steiner selv, ble en milepæl i hans bevissthetsutvikling. Den kom først ut i 1894, og et fornyet opplag i 1918 med et lengre forord skrevet av forfatteren. Steiner ga selv boken undertittelen: «Grunntrekk av en moderne verdensanskuelse», noe som viser seg i bokens radikale individualisme.

Utgaven gjengir Steiners forord fra 1918 og inkluderer en lengre innføring av Oskar Borgman Hansen, noe som er til hjelp for de som vil sette seg dypere inn i hans tenkning. Steiner er ikke lett å lese, og hjelpemidler kommer godt med. Oversettelsen, av Arne Møller, er på god moderne norsk, men han er originalen tro og forenkler ikke språket.

Boken er et resultat av en lang bearbeidelse av erkjennelsesproblemet og forholdet mellom sansene og den ikke sansbare verden. Den er ikke et filosofisk verk, men er basert på

Steiners erfaringer med logisk og klar tenkning som redskap til å komme frem til en universell forståelse. Han viser til hvordan en trening av tankeevnen kan føre mennesket til en friere tenkning. Han ville vise hvordan utviklingen av frie mennesker kunne gi et grunnlag for en fornyet kultur. Friheten til å arbeide ut fra egne intensjoner sammen med andre frie mennesker.

At boken blir utgitt igjen nå vil gjøre den tilgjengelig for flere mennesker, og dette er i samsvar med bestrebelsene å gjøre antroposofien mer synlig i dagens Norge. Det er mitt ønske at flere tar seg den tid og de krefter som er nødvendig til å sette seg inn i Steiners tenkning, særlig med begrepet friheten. En ting som blir klart i løpet av en grundig lesing av boken er at vi ikke er frie mennesker, men har muligheten til å bli frie hvis vi vil.

At Steiner er vanskelig å lese, er for meg et veldig positivt trekk. Det er mange i dag som leter, og det er mange som tilbyr lette veier til frihet, opplysning, nirvana. Vi blir lovet helgekurs, som koster mye, men skal gi oss frihet og en nytt syn på verden i løpet av et par dager, på en pen kursgård i pene omgivelser, omringet av hyggelige mennesker. Det er så lett, vi bare betaler våre tusenlapper og alt blir gjort for oss. Guru'er kryr det av som lover oss slikt. Steiner lover oss ingenting, bare hardt arbeid og bestrebelse. Istedenfor mikro-ovn hurtige "måltider" lover han oss at hvis vi tar tid til å arbeide med vår egen erkjennelsesevne, er det mulig å få gode resultater.

I matsfremmen har det oppstått en «slow food» bevegelse for å motarbeide Mac Donalds og «fast food» spisesteder. Det er mitt håp at det i selvtutviklingen vil oppstå en lignende «sakte selvtutvikling» i motsetningen til «hurtig opplysningen». Her kan antroposofien være banebrytende, og denne boken et bra utgangspunkt.

Boken kan bestilles fra:
Antropos Bokhandel
Josefines Gate 12
0351 OSLO
Tel: 22 46 03 74
www.antropos.no

Antroposofien i Norden

Fem land i samarbeide. Oddvar Granly og Oskar Borgman Hansen, redaktører. Antropos Forlag 2008.

Bokanmeldelse av JAN BANG

I vinterutgaven av Landsbyliv anmeldte vi boka, «En Kultur-impuls slår rot», om antroposofiens historie her i Norge. I løpet av høsten i fjor kom det ut en bok som gir et bredere blikk over hvordan antroposofien har utviklet seg i Norden; Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island, med innlegg fra forfattere fra alle nordiske land.

Mye av boken beskriver de nordiske samlinger eller sommerstevner, og den er verdifull som kildestoff med en kronologisk liste over sommerstevnene fra 1949 til 2004, med foredragsholdere og tema. Det finnes også en liste over alle Steiners foredrag i Norden, med dato og tema.

Vi finner lange og grundige kapitler om utviklingen i Norge, som vi kjenner godt fra Terje Christensens bok som også kom ut i fjor, Sverige av Göran Fant, og Danmark av Oskar Borgman Hansen. Det er også et kort kapittel om hvordan en liten spire etablerte seg på Island, som følge av Sesselja Sigmundsdottirs tilfeldige møte med Steinerskoleimpulsen i 1928 i Schleswig-Holstein, noe som førte til det første helsepedagogiske initiativet i Norden, "Solheimar". Steiner besøkte aldri Island, og den første Steinerskole ble stiftet først i 1990, men arbeidet pågår. I Finland var antroposofiens utvikling preget av Finlands tilknytning til Russland

opp til 1917, og deretter språkstriden, med to parallelle antroposofiske selskap, en svenskspråklig og den andre finsktalende. Skoler, biodynamiske gårder og helsepedagogiske virksomheter blomstrer i dag i Finland.

Det betyr mye at de tre kjernelandene i Skandinavia har språk som er like, og at samarbeidet har vært sterkt. På den internasjonale listen over antroposofiske helsepedagogiske og sosialterapeutiske virksomheter, er det i dag registrert hele 47 tiltak i Sverige. I mange år har det vært riktige fagdager innenfor det "Nordiske forbundet for helsepedagogikk og sosialterapi" i Järna utenfor Stockholm. Samarbeidet mellom de nordiske stedene pågår den dag i dag. I sommer blir det også en stor Nordisk festival i Gudbrandsdalen i Norge, Nordisk allkunstverk, Peer Gynt sommermøte – 2009. Anmelderen, som selv er med i forberedelsene av denne festivalen, opplever at det nordiske samarbeidet fortsetter på en veldig positiv måte.

Ikke bare den pedagogisk og helsepedagogisk utvikling er skildret i boken. Det finnes et kapittel om arkitektur, med bilder og beskrivelser fra Järna, av Morten Gunge, og et kapittel om biodynamisk utvikling av Berit Löfström. Waldorfskolenes samarbeid er behandlet i et kapittel for seg selv av Bengt Ulin.

Boken avslutter med en gripende beretning av Frans Carlgren om den nordiske folkesjelsutvikling, fra folkevandringsstiden opp til dagens klimaforverring. Et bredt blikk fra de norrøne mytologiske skikkelsene til dagens flyktninger fra Sahelområdet. Han slutter med dette: «Kristus bryr seg inte om ifall människor kallar honom Gud, Allah, Buddha, Brahma, Ahura Mazdao eller något annat. Han finns där för alla människor.»

I 2008 var det 100 år siden Rudolf Steiner først kom til Norden, og i 2009 var det 50 år siden det første nordisk sommerstevne. Nå markerer slike jubileer for vi et viktig perspektiv på arbeidet med antroposofien og hvordan den utvikler seg. Dette gir oss både inspirasjon og motivasjon til å bygge videre på det som er blitt gjort, vi legger til våre smurstein på det bygget som de viktige pionerene har påbegynt. Et tilbakeblikk forsterker visjonen fremover.

Boken kan bestilles fra:
Antropos Bokhandel
Josefines Gate 12
0351 OSLO
Tel: 22 46 03 74
www.antropos.no

Mennesket er usynlig

Arne gaard
StillSpace Forlag 2008

Bokanmeldelse av JAN BANG

Arne Øgaard er kjent for de som er tilknyttet Steinerskolen i Moss og sikkert for de som leser bladene Steinerskolen og Pengevirke. Denne boken har undertittelen «Mitt møte med antroposofien, en innføring» og er preget av to perspektiver. Det første er en indre reise som Arne beskriver, hvordan han kom frem til antroposofien, og hvordan den har utviklet seg hos ham. Det andre sikter til de som vil vite noe om dette temaet, folk som har truffet antroposofien, serlig gjennom Steinerskolene, og som vil vite litt om hva det er de mener.

Dette er ikke en dyp bok i den forstand at den bidrar til antroposofiens indre utvikling. Den er en pioner, den gjør antroposofien tilgjengelig for en større krets, og er skrevet i en grei og lettlest stil. Dette er et viktig arbeid. I etterkant av 100 års markeringen i 2008 har det vært flere møter der problemstillingen om hvordan antroposofien kan bli mer synlig i dagens Norge er blitt tatt opp. Denne boken er på en måte et svar på dette.

Arnes utgangspunkt er at vi trenger å tilbake en helhetlig menneskeforståelse, noe som inneholder ikke bare det fysiske, materialistiske og mekaniske, men som også er bevisst menneskets åndelige side. «Rudolf Steiner er en av de få som har fremhevet betydningen av et rent naturvitenskapelig arbeid samtidig som han prøvde å formidle en helhetlig menneskekunnskap som han kalte antroposofi, visdom om det være menneske.»

I løpet av denne korte boken på bare 83 sider møter vi mange aspekter ved antroposofien. Det første vi treffer er enkle øvelser som Steiner har antydnet, hvor vi kan trene på å utvikle evner hos oss selv, og oppleve andre måter enn de rent mekanistiske måter å se verden på. Vi er innom dødens gater og finner at livet, både i vår tid og etter den gir muligheter til å oppleve vår egen verden som vi befinner oss i, på en helt annen måte.

Det er jo naturlig at en Steiner-skolelærer vil skrive mye om pedagogikken og Steinerskolene, og Arne skuffer oss ikke. Hans begeistring for hvordan pedagogikken er tilpasset barnets utvikling er til tross og felle på. Jeg som er tilknyttet helsepedagogikken og sosialterapien, mistet at jeg ble litt skuffet ved at det ikke er nevnt i boken. Dette er egentlig bare en liten forfengelighet hos meg og burde ikke svekke bokens betydning for de som har behov for en kort innføring i temaet.

Tregreningen er behandlet med noen få sider, ikke overraskende fra en forfatter som har hatt så mye å gjøre med Cultura Banks virksomhet gjennom årene. Naturvesener, og problemstillingen om det gode og det onde tas opp til slutt. De siste få sidene er skjenket en kort beskrivelse av personen Rudolf Steiner, og en kort men grundig litteraturliste.

Jeg ville anbefale boken sterkt for de som er tilknyttet de helsepedagogiske og sosialterapeutiske steder og virksomheter, og som ikke har fått anledningen til å sette seg inn i Steiners store og tunge bøker. Arne er lettlest, tilgjengelig og snakker direkte til de som har truffet noe og som stiller spørsmål. Han vil gi dere enda flere spørsmål. Dette kan være begynnelsen på en oppdagelsesreise.

Lærer å flytte hjemmefra

BJUGN: Denne v ren g r det f rste kullet p Framskolen ut av skoleporten for siste gang. Daglig leder Dag Balavoine er sv rt forn yd med elevens utvikling.

Tekst LINDA SKJÆRVIK, Adresseavisen

Det er en terskel for alle flytte hjemmefra, skaffe seg egen bolig og jobb. Noen bruker litt mer tid og trenger litt ekstra hjelp. På Framskolen på Vallersund gård i Bjugn får opptil ti elever med psykiske utviklingshemninger hjelp til tilpasse seg en ny hverdag som unge voksne.

– For ungdom med en eller annen form for psykisk utviklingshemning, er det en enorm l ringsprosess bli selvstendig. Her får de muligheten til utvikle seg selv og bli en del av en gruppe, sier Dag Balavoine, daglig leder på Vallersund gård.

F r ungdomstid

For to år siden kom de første fire elevene til Framskolen i Vallersund.

Skolen er et tilbud for unge voksne mellom 18 – 25 r som har en eller annen form for psykisk utviklingshemning. Noen kommer rett fra videreg ende skole, mens noen hadde vært på folkehøyskole. Felles er at de alle er i en overgangsfase mellom hjem og skole, til bli voksen f egenbolig og jobb.

– Vi har sett behovet for at flere utviklingshemmede trenger hjelp i en overgang fra familiesituasjonen til

Framskolen i festantrekk. Foto: Dag Balavoine.

flytte hjemmefra. Mange av elevene som kommer hit har ikke hatt en «normal» ungdomstid. De går ofte sammen med voksne b de p skolen og hjemme, og har ikke hatt muligheten til sosialisere seg i et vanlig miljø med likeverdige som «normal» ungdom.

På den måten eldres mange tidligere og hopper over ungdomstiden, sier Balavoine.

Camphill landsby

Elevene på Framskolen er på ulike nivå og har ulike behov. M lsettingen til Framskolen er at alle elevene skal utvikle seg b de sosialt og faglig, slik at overgangen til et mer selvstendig liv blir enklere. De l rer ta egne valg og planlegge sin egen fritid. Skolen jobber ut ifra antroposofien som i stor grad er basert på Rudolf Steiners verk. Her skal alle få lov til å delta og utvikle seg selv fra sitt nivå.

– Senere i dag skal vi ha et fag som heter «jeg-og-de-andre», forteller sosiallærer og sykepleier Helen Dijkstra.

– Der l rer de om hvordan vi skal forholde oss til andre. Og hvordan vi behandler kj rester annerledes enn venner.

Førsteåret på Oslotur. Foto: Dag Balavoine.

– Det er veldig forvirrende, sier Arnt Ove Tveit.

– Har du kjæreste?

– Nei. Men jeg lett i mange r, forteller han.

– De har de samme utfordringene som alle andre ungdommer. Men funksjonsfriske spiller på et bredere spekter for å takle disse utfordringene, sier pedagog og gartner Peter Schmiding.

På skolen har elevene mye praktisk læring. De har mulighet til å være i kjøkkenet, bakeriet og vevstua. Det er også mange dyr på Vallersund gård. I tillegg har elevene sosiale fag hvor de lærer alt fra hygiene, seksualitet og hvordan man behandler en venn.

Det var i 1981 Vallersund gård ble en Camphill landsby. Landsbyen er et sted hvor voksne psykiske utviklingshemmede får muligheten til å bo og arbeide i et fellesskap.

Det er uti fra erfaringene i landsbyen Framskolen ble etablert.

Denne vevstua er det første kullet på skolen ferdige. Balavoine er svært fornøyd når han ser tilbake på skolen som det første leveår.

– Ingen som går ut i verden skal tilbake til hjemmesituasjonen. Alle skal på en eller annen måte i en uavhengig livssituasjon, forteller Balavoine stolt.

– Utenom folkehøgskoletilbudet er det ingen lignende tilbud for de med spesielle behov etter den videregående skolen. Funksjonsfriske får muligheter til å utvikle sine egenskaper, om det er matte eller drama.

Men slike muligheter har ikke funksjonshemmede. Det er diskriminerende, mener Balavoine.

Hege og Hege Chatrin lærer kurvfletting av Heleen. Foto: Dag Balavoine.

Framskolen lager skulptur av halm: F.v.: Heleen, Arnt Ove (bak), Inger Charlotte (foran), Rune, Hege Chatrin, Johannes, Hege, Mauricio og Kirsti. Foto: Dag Balavoine.

Langsiktig tilrettelegging

Rigmor og Magne Skjetne er svært fornøyd med tilbudet som nenen Mauricio (24) har fått på Framskolen.

Det er snart to år siden familien Skjetne kjørte til Vallersund første gang. I dag er de svært glade for at de tok det vanskelige valget.

– Det var vondt å kjøre ham utover første gang. Det var forferdelig, sier Rigmor Skjetne.

Hun er mamma til Mauricio, som er en av avgangselevne på Framskolen i år. Etter fem år på Strinda videregående skole med tilrettelagt opplæring fikk Mauricio plass på Framskolen.

Omsorg og trygghet

– Vi søkte først på Peder Morset folkehøgskole, men vi fikk avslag, fordi Mauricio trengte for mye oppfølging. Det er jeg så glad for i dag, sier mamma Skjetne. – For oss har dette tilbudet vært veldig bra.

Lærerne har et personlig engasjement. De viser stor omsorg og trygghet.

Mauricio har fått faste og trygge rammer. I tillegg tenker skolen langsiktig. Det er det vi trenger.

Planlegger middag

På Framskolen er det fire årsverk som jobber med til sammen sju elever fordelt på to trinn. I tillegg til sosial trening i grupper får elevene også individuell oppfølging.

Foreldrene ser tydelige forandringer i sønnens atferd og ferdigheter.

– Det er for tidlig å si om hva det har betydd for Mauricio ennå. Men vi ser at han er blitt flinkere på å kjøre bilen. Han er flinkere til å planlegge hva han må handle til middag. Alt fra kjøtt til grønnsaker.

Han har også lært å ta konsekvensene av sine egne valg, forteller Skjetne. Mauricio har ADHD, epilepsi og er lettere psykisk utviklingshemmet. Han er avhengig av at det er noen andre voksne med ham hele tiden.

– Selv om det blir en stor forskjell for oss som familie, så betyr dette mest for Mauricio, sier Skjetne.

Teksten til artiklene om Framskolen stod på trykk i Adresseavisen fredag 22. mai i år, og er gjengitt i Landsbyliv med tillatelse fra journalist Linda Skjærvik og avisen.

Opplysninger om Landsbystiftelsen

Bakgrunn

Camphill-bevegelsen ble startet i 1940 i Camphill, en landeiendom ved Aberdeen i Skottland. Her grunnla en gruppe krigsflyktninger, med den sterrikske legen Karl König i spissen, en skole for barn med spesielle behov for omsorg og undervisning. Da barna var ferdige med skolegangen, ble den første Camphill-landsbyen opprettet. Nå var det ikke lenger undervisning og oppdragelse som var siktemålet, men en livsform tilpasset voksne.

Arbeidet i Camphill-landsbyene er inspirert av antroposofien som er basert på Rudolf Steiners (1861-1925) verk. Sentralt står bevisstheten om alle menneskers likeverd og menneskelivets endelige perspektiv. Menneskets innerste vesen forstås i forhold til en større utviklingsprosess, overordnet livets ytre forhold og begrensninger. I en Camphill-landsby har derfor alle den samme rett til meningsfulle livsoppgaver og et innholdsrikt liv.

Den første landsbyen for voksne med behov for seriøs omsorg pga utviklingshemning eller andre forhold, ble startet på Vidaråsen i Vestfold i 1966. I dag er det 6 landsbyer i Norge. Det finnes over 100 Camphill-landsbyer og -skoler fordelt på flere kontinenter. De fleste ligger i Europa og Nord-Amerika, men det er også landsbyer i drift i Afrika, samt noen små spiser i Asia. De norske Camphill-landsbyene har gitt praktisk og økonomisk støtte ved etableringen av landsbyer i Russland, Estland, Latvia, Polen og Tsjekia.

Alle har et arbeid og til

De fleste Camphill-landsbyene er bygget opp rundt en biodynamisk gård med dyr. Det dyrkes grønnsaker, korn og frukt, til eget bruk og for videreforedling og salg. Mange av arbeidsoppgavene er knyttet til stellet av dyrene og dyrkingen av jorda. Dette er konkrete gjøremål der den enkelte kan finne sine oppgaver tilpasset evner og behov. Friskt luft, en varm hesteflanke, snøftende grisung, fisk i en dam, grønnsaker som

Astrid i aktivitet. Foto: Borgny Berglund.

Anne i aktivitet. Foto: Borgny Berglund.

vokser, vassinn og vedhugging; alt dette er hverdag og arbeid i en Camphill-landsby. Ved noen av landsbyene gir fjorden eller havet muligheter for fiske. Naturnære og utviklende virksomheter prioriteres når nye arbeidsplasser skapes.

I tillegg til jordbruk har hver landsby forskjellige håndverksaktiviteter, som for eksempel snekkerverksted og tekstil- og keramikk- eller matforedlingsverksteder. Overalt legges det til rette slik at mennesker med ulike funksjonsnivåer arbeider side ved

side. Flere av landsbyene har egne butikker hvor både matvarer og håndverksartikler er til salgs.

Husarbeidet er en vesentlig del av virksomheten. Husene skal stelles og måltidene forberedes. Folk er sultne etter en god dags arbeid. Det er en målsetting at alle har oppgaver utført som dekker reelle behov i landsbyen, verkstedet eller nabolaget og at alle utfører sitt arbeid etter egne evner og muligheter.

Livet selv er en kunst

Kunst og kultur vever seg inn i alle aspekter av landsbylivet og skaper inspirasjon og glede i et større perspektiv. I skuespill, dans, musikk, sang, maling eller modellering lokkes de kreative evnene frem som finnes i alle mennesker. Like før hele landsbyen setter opp et skuespill er atmosfæren full av forventning og prestasjonsglede. Noe stort skal skje, og alle gir det beste av seg selv for at forestillingen skal lykkes.

Feiringen av årets høytider er kulturelle og sosiale høydepunkter i landsbylivet. De kristne høytider gir inspirasjon til å se i dybdene av livets gater. Det sees lite på fjernsyn, men kino finnes, enten i selve landsbyen eller i nærmiljøet. Landsbyene gjestes jevnlig av musikere og andre kunstnere. Det legges for alvorlig vekt på aktiviteter hvor alle kan være med og hvor medskapning gir tilskuerrollen mer meningsfull.

Lære, leve, lære, bo som voksen

Enten det gjelder ønsket om et livslangt engasjement eller et tidsbegrenset opphold for tilegne seg nødvendige ferdigheter, kan landsbyene gi omsorg, livskvalitet og utviklingsmuligheter.

Å bo i en landsby betyr å finne sin plass i et fellesskap i hverdag og fest, i fritid og arbeid. Gjennom menneskelig nærhet og gjensidig innsats for livet i landsbyen, dannes en trygg og utviklende atmosfære. Her oppstår et levende miljø som stimulerer den enkelte til å ta ansvar for seg selv og for andre.

Landsbyboerne og medarbeiderne danner husfelleskap. De fleste møter er felles og er viktige møtepunkter for samtaler og samvær. Et vakker dekket bord og mat som smaker gir trivsel og glede til alle. Ofte utgjør også landsbyens egne produkter et innslag i menyen, noe som innebærer både de velsmakende og sunn kost. Økologisk bevissthet kjennetegner alle aspekter av landsbylivet: matvarer, jordbruk, byggematerialer, energiforvaltning og resirkulering.

En levende og menneskevennlig arkitektur preger landsbyene. Det er lagt vekt på fargevalg og materialkvalitet i innredningen. Det finnes hus i ulike størrelser, fra små én-familie-hus til storhusholdninger med plass til 10-12 mennesker. Egen hybel kan også tilbys på enkelte steder.

Arbeid er en vesentlig side av landsbylivet og landsbyboere og medarbeidere står side ved side om mange av oppgavene i landsbyen. Det var derfor fra starten av klart at landsbyene ikke ville vurdere løn i forhold til arbeidsinnsats. Konsekvensen av dette ble at de fleste av medarbeiderne ikke fikk løn i vanlig forstand, men forvalter lønnsinntektene i fellesskap. Landsbyboerne forvalter selv sin uførepensjon i samarbeid med hjelpevergen. Både Landsbyboerne og medarbeiderne betaler for kost og losji til Landsbystiftelsen. Landsbyboerne kan søke om bostøtte fra Husbanken.

Mari og Corinna i full sving.
Foto: Borgny Berglund.

Kristin, Ann og Ihlem i urteverkstedet på Vallersund Gård. Foto: Borgny Berglund.

Økonomi og finansiering

Landsbystiftelsen mottar støtte til driften i form av et rammetilskudd fra Sosial- og Helsedirektoratet. Det er ment å dekke driften av stedene.

Rammebidraget fra staten gir rom for vedlikehold og noe oppgradering av bygningsmassen, men all nyetablering må realiseres gjennom gaver, støtteknader og løn. Noen landsbyer tilbyr også dagplasser i verkstedene. Disse plassene må betales av den kommunen søkeren kommer fra.

Den som måtte ønske vite mer, eller kanskje være med på å støtte Landsbystiftelsens bestrebelser, kan ta kontakt med:

Camphill landsbystiftelse

v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik.
Tel: 73 97 84 60
Epost: landsbystiftelsen@camphill.no
www.camphill.no

Søknad

Camphill landsbyene mottar mennesker med psykisk utviklingshemming og andre voksne med spesielle omsorgsbehov. En søknad om plass i rettes til den aktuelle landsbyen. Beboere til Camphill landsbyene tas kun inn på bakgrunn av kommunale søknader. Det er vanlig at søkeren inviteres til en personlig samtale og

et besøk i landsbyen. Dersom interessen fortsatt er til stede, vil det tilbys et prøveopphold i noen uker

Dersom du ønsker være medarbeider i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet. Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden.

Utdanning

Det er mulig gjennomføre et studium ved Landsbyseminaret mens man arbeider i en av Camphill-landsbyene. Det første året er et introduksjonsår der de grunnleggende ideene for landsbylivet studeres. Etter dette kan man fortsette med en 3-årig blokk-utdanning i Helsepedagogikk og Sosialterapi. Utdanningen tar sikte på en helhetlig og allsidig utvikling av kunnskaper og ferdigheter med integrering av teori, kunstneriske utvelser og praksis. Det daglige arbeidet med mennesker med behov for spesiell omsorg og støtte, danner tyngdepunktet i utdanningen.

Det arbeides for tiden med å etablere en 4-årig yrkesveiledende blokk-utdanning på Bachelor-nivå.

Virksomhetene i Landsbystiftelsen

Solborg

Solborg ligger ved Hønefoss i Buskerud. Her bor det omtrent 50 mennesker. Fra Solborg er det vakkert utsyn mot Norefjell, mangfoldige mil vestover. Bak landsbyen begynner skogen som grenser til Nordmarka. Foruten g rd og gartneri har landsbyen et urteverksted, veveri, bakeri og en gruppe som arbeider i skogen.

Henvendelse:

Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf: (man-fre 9-12) +47 32 13 24 80
Faks: +47 32 13 20 20
E-post: solborg@camphill.no

Hogganvik

Hogganvik Landsby ligger i et typisk Vestlandskanp ved Vindafjorden i Ryfylke. Landsbyen har utsikt mot fjorder og fjell. Gården, gartneriet og skogsdriften gir arbeid til de fleste. Her er også ysteri og et lite snekkerverksted. 35-40 mennesker bor i Hogganvik Landsby.

Henvendelse:

Hogganvik Landsby, 5583 Vikedal
Tlf: (man-fre 9-12) +47 52 76 01 11
Faks: +47 52 76 04 08,
E-post: hogganvik@camphill.no
www.camphill.no/Hogganvik

Vidar sen

Vidaråsen er den eldste og største av landsbyene i Norge og ligger i Andebu i Vestfold. I dag bor det omkring 120 mennesker her. Landsbyen ligger fredelig til i et kupert landskap omkranset av skoger og jordbruksarealer. Vidaråsen driver foruten gården og gartneri; meieri, toveverksted, snekkerverksted, veveri, urteverksted og en butikk. Her finnes et kapell og en stor sal hvor det holdes konserter, teaterforestillinger, foredrag og allmøter. Vidaråsen har også et terapihus for mennesker som trenger ekstra pleie. Det legges fokus p individets behov for utvikling og trivsel.

Henvendelse:

Vidaråsen Landsby, 3158 Andebu
Tlf: (man-fre 9-15) +4733 44 41 00
Faks: +47 33 44 40 01 E-post: office@vidaraasen.no

J ss sen

Jøssåsen ligger i Malvik kommune i Sør-Trøndelag. Her bor omtrent 50 mennesker fordelt på 5 Familiehus og andre bosituasjoner. I tillegg kommer det p dagtid ca. 10-12 personer fra lokalmiljøet som tar del i arbeidet. Foruten gårdsdriften har landsbyen et kulturhus, veveri, bokbinderi, keramikkkverksted, snekkerverksted og en gruppe som arbeider med vedhugst. J ss sen tilbyr dag plasser til Malvik Kommune.

Henvendelse:

Jøssåsen Landsby, 7550 Hommelvik
Tlf/faks: (man-fre 9-13) +47 73 97 12 22
E-post: office@jossasen.no (kontoret)
mail@jossasen.no (informasjon)
application@jossasen.no (søknad)

Virksomhetene i Landsbystiftelsen

Vallersund Gård og Framskolen

Vallersund Gård ligger vest på Fosenhalvøya, helt ute ved havet. Her er det øyer, hav og fantasifulle fjellformasjoner så langt øyet kan se. Vallersund er et gammelt kysthandelssted som nå er blitt til Camphill-landsby. Her drives foruten gårdsbruk; bakeri, veveri, gartneri, urteverksted og butikk. Vallersund Gård tar også imot voksne rusmiddelskadede mennesker. Det bor omtrent 50 mennesker i landsbyen.

Henvendelse:

Vallersund Gård
7167 Vallersund
Tlf: (man-fre 9-12) +47 72 52 70 80
Faks: +47 72 52 70 99
E-post: vallersund-gaard@camphill.no

Framskolen er et to rigligsted for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og et aktivt yrkesliv.

Henvendelse Framskolen

Vallersund gård,
7167 Vallersund
Telefon: +47 72 52 70 80
E-post: framskolen@camphill.no

Alle foto: Borgny Berglund

Det økologiske Hus

«Det Økologiske Hus» vil bygge opp foredlingsverksteder og butikker for biodynamiske og økologiske produkter. Samtidig skal det gis et godt arbeidstilbud til mennesker med ulike behov for tilrettelagt arbeid. Det er et mål å ta i bruk moderne utstyr som kan forbedre prosessen og den enkeltes mulighet til utføre sine arbeidsoppgaver. «Det Økologiske Hus» består av Corona (safteri, sylting og tørking), Rotvoll Landhandel (økologiske dagligvarer og gaveartikler), Rotvoll Bakeri (Biodynamisk brød).

Henvendelse:

Det Økologiske Hus, Rotvoll Allé 1, 7053 Ranheim
Tlf: +47 73 84 76 00 Faks: +47 73 84 79 00
E-post: corona@rotvoll.no

Kristoffertunet

Kristoffertunet ligger landlig til ved Rotvoll i kort avstand til Trondheim by. Vi holder til i et vanlig boligområde og er omlag 25 mennesker fordelt på 3 bolighus med plass til 10 voksne som trenger hjelp i dagliglivet. Kristoffertunet har et stort gartneri med grønnsak- og urtedyrking både på friland og i drivhus og vi holder noen få sauer sammen med Steinerskolen på Rotvoll, dessuten har vi et flott veveri. Kristoffertunet tilbyr også tilrettelagt arbeid til folk som ikke bor på stedet, men vil ha et tilbud på dagtid. Vi arbeider tett sammen med Det økologiske hus.

Henvendelse:

Kristoffertunet, Hans Collins vei 5, 7053 Ranheim
Tlf: (man-tors 9-15) +47 73 82 68 50 Faks: 73 82 68 51
E-post: kradmin@kristoffertunet.no
Inntak: hegehorn@kristoffertunet.no

Tom Enger

Vi sier av og til at landsbyboerne er v re l rere i livets skole. Tom var en av mine beste lærere på Vidaråsen. Da jeg h rte at Tom var d d, dukket følgende opplevelse umiddelbart opp:

Torsdag, en kald januar dag tidlig p 1980-tallet forbereder jeg meg til kveldens evangeliebetraktning. Tr tt og sliten, deprimert og oppgitt "pis-ker" jeg meg til Andreasbygget hvor jeg skal innlede til samtale med 20-25 landsbyboere.

Bibeltekstens tema denne kvelden er Paulusordet: "Ikke jeg, men Kristus i meg". Jeg husker ikke hva jeg sa, men tausheten etterp . Og s ser Tom alvorlig på meg og sier: "Tro ikke at du har forstått dette!". Hvordan jeg kom meg gjennom resten av samtalen, vet jeg ikke. Dypt rystet og konfrontert visste jeg: Tom har rett.

Tom Edini og Bjørn Haldor etter opptaket til Tom i den Magiske Cirkel i Norge.

Dagen etter inviterte jeg Tom til komme til middag s ndag. Tom kom, og jeg tok han til side og takket for

det han sa torsdag kveld. Så ser han på meg og sier kort: "Det er greit".

Mandag morgen skal jeg et rend til bakeriet. På vei ned fra tunet til bakeriet ser jeg Tom komme ut p trappa. I bakeruniform og hvit lue tar han imot meg. Så omfavner han meg og sier: "Jenta mi". Verken før eller siden har jeg opplevd bli s umiddelbart tr stet og først tt.

Denne opplevelsen tror jeg ble sterk for oss begge. Da jeg siden kom til bakeriet med en gruppe gjes-ter p omvisning, presenterte Tom bakerne, og s peker han p meg og sier: "Og dette er landsbyens sosialkonditor". Det beste kompliment han visste gi og en yrkestittel som jeg satte pris p .

Tom, en sosial kunstner av beste merke, har forlatt oss.

Kapp, 7. juni 2009
Rigmor Skålholt

Bortenfor anstalt og ensomhet

Kan Camphill-landsbyene v re noe for deg?

Camphill-landsbyene er integrerte levefelleskap der mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med gode hjelpere i en levende og aktiv landsby.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens mange oppgaver; h nd-verk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt p n rhet til natur og mennesker. Arbeidet gir livsn re erfaringer og dekker reelle behov i landsbyen. Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende milj .

I landsbyene pleies det et variert kulturliv med teateroppf relser, sang, musikk, h ytidsfeiringer og utflukter.

For deg med spesielle behov gir landsbyen en trygg hverdag sammen med likesinnede. Her får du utvikle dine evner og muligheter gjennom daglig

arbeidstrening og oppl ring, og i det sosiale og kulturelle liv.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt en tre rig yrkesveiledende utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill er landsdekkende og eies av Camphill landsbystiftelse som driver 6 landsbyer i Norge; 3 i Tr ndelag, 1 p Vestlandet og 2 på Østlandet.

Er du interessert? Ta kontakt:

Camphill landsbystiftelse
v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

Tanker om tid og penger

"Tid er penger som skrevet st r...", slik lyder teksten fra Ibsens Peer Gynt. Her kommer noen videre ord om dette temaet i vår finanskrisetid... Red.

Tekst BORGNY BERGLUND

En gang for svært lenge siden kom en mann til et bilverksted for å få ordnet noe på sin bil mens han ventet. Det tok bare noen få minutter å sette på plass en skrue som manglet.

Da regningen kom, ble mannen forundret over den høye prisen for den korte tiden arbeidet tok.

Minne etter flomkatastrofen i Simadalen 1937. Foto: Borgny Berglund.

Regningen lød nemlig på kr 100, spesifisert slik: skrue kr 1, arbeid kr 99. Mannen bemerket dette og bilmekanikeren svarte ham at det hadde tatt ham flere timer å finne ut hvor og hvordan det skulle gjøres.

Kanskje noen reflektere over neste gang man forundres en høy regning fra en bilmekaniker, tannlege eller annen serviceyter.

Bankkrisen forklart (Fritt oversatt fra et amerikansk forbilde)

Det var en gang at Espen Askeladd kjøpte en hest fra en bonde for tjuen tusen kroner. Bonden lovet å levere hesten dagen etter. Dagen etter kom bonden på døren og sa at dessverre, hesten hadde dødd om natten.

"Det er greit," sa Espen. "Bare gi meg pengene tilbake."

"Kan ikke det," sa bonden. "Jeg har allerede brukt pengene."

"Ja, så gi meg skrotten," sa Espen.

"Hva skal du med den?" spurte bonden.

"Jeg skal bruke den som premie i en loddtrekning."

"Men det er vel ingen som vil kjøpe lodd på en død hest," sa bonden.

"Klart det er," sa Espen. "Jeg skal bare unngå å nevne at hesten er død."

Noen uker senere møttes bonden og Espen på gata. Bonden spurte hvordan det hadde gått med den døde hesten.

"Ganske bra," sa Espen.

"Jeg solgte 500 lodd à tusen kroner og tjente kr. 479 000."

"Jøss," sa bonden. "Men var det ingen som klagde?"

"Jo, han som vant. Derfor fikk han tilbake sin tusenlapp."

Espen har i dag en ledende stilling på jobben.

Moralen: I finansverdenen er det faktisk mulig å piske liv i en død hest.

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

Norges eneste tidsskrift om Downs syndrom
Med fortellinger fra foreldre, fagartikler, fra kurs og konferanser,
nytt fra foreldreforeninger og masse annet spennende!

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

BLADET OM DOWNS SYNDROM

MARIHONA

Eget nettsted på www.marihona.com
Nettbutikk - diskusjonsforum.

Bestilling via epost til post@marihona.com
eller pr brev til Marihona, Steinbiten 5, 6515 Kristiansund
For mer info se www.marihona.com

ABONNER PÅ ØKOLOGISK LANDBRUK!

Fagbladet Økologisk Landbruk inneheld fagartiklar om praktisk økologisk jord- og hagebruk frå inn- og utland. Rådgivarar i Norsk Landbruksrådgiving frå heile landet skriv artiklane. I tillegg publiserer fleire forskarar artiklar i bladet. Dette gjer at du får ta del i den nyaste kunnskapen innan økologisk landbruk. Bladet kjem ut med 4 nummer i året.

Les meir om oss på <http://okologisk.lfr.no>

Ja takk!

- Eg vil abonnere på Økologisk Landbruk for 350 kr.
- Eg vil gjerne ha eit gratis prøvenummer
- Eg vil gjerne gje eit gaveabonnement til

Namn:

Adresse:

Sendast til: Økologisk Landbruk BA
2686 Lom

E-post: okologisk.landbruk@lfr.no
SMS: 954 06 419

Cogito - Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Tidsskriftet Cogito vil være et møtested for spirituelt og skapende arbeide. Rudolf Steiners frihetsfilosofi og erkjennelsesvei er en inspirasjonskilde.

Temaene vi tar opp kommer til syne gjennom fordypende artikler, intervjuer, diktning og gjendiktning.

Utkommer to ganger i året

Bestillinger sendes til:

Axel Bojer
Flafjellet 20a
1454 Fagerstrand
post@forumcogito.no
www.forumcogito.no

90,- for nummer 13/14 (+ porto)
50,- for eldre numre (+ porto)
180,- for ett års abonnement

Sommermøte 2009

Gålåvatnet, Gudbrandsdalen
10.-15. august

Peer

FOR ALLE

Friluftsscenen ved Gålåvatnet"
Foto: Dag Balavoine

Fra "Peer Gynt ved Gålåvatnet" Foto: Dag Balavoine

Opplev festivalforestillingen!

For mennesker med og uten funksjonshemninger

Peer for alle

Fredag 14. august kl. 17.00

En storslått forestilling fra Peer Gynt-scenen avslutter sommerfestivalen 2009. Muligheter for overnatting på hotell eller i hytter.

FORHÅNDSSALG:

www.nordisk.allkunstverk.comwww.billettsservice.no

SOMMERFESTIVAL: For unge og voksne fra hele Norden som vil være med på en annerledes og innholdsrik sommerfestival.

FESTIVAL MED PEER GYNT: Henrik Ibsens skuespill, Peer Gynt, deles opp til ulike aktører på forhånd som øver inn sin del før festivalen begynner. Under festival-uka blir stykkets deler satt sammen, og vi avslutter festivalens siste dag med en storslått forestilling!

FOR ALLE: Deltakere som ikke er tilknyttet en gruppe, og som vil være med som feriegjester er også velkommen. Festivalen gir et bredt spekter av aktiviteter; som dans, musikk og sang, sirkus og klovneri, ansiktsmaling, kanopadling og aktiviteter i den flotte fjellnaturen.

BO & SPISE: Alle festivaldeltakere innlosjeres i 4-8 manns hytter på Gålå. Frokost, middag og kveldsmat er inkludert i prisen og spises i hyttene og i det store festivalteltet.

PRIS: Kursavgift NOK 4000,- pr. person inkl. kost og losji (hytter). NOK 650,- for Dagpass, dvs. aktiviteter, middag og kveldsmat for en dag.

DIREKTE PÅMELDING: www.nordisk.allkunstverk.comPÅMELDING VANLIG POST: Nordisk Allkunstverk – Peer Gynt sommermøte 2009
Kristoffertunet, Hans Collin sv. 5, N-7053 RanheimINFORMASJON: Ragnhild Arntsen, telefon 92 82 09 34 eller skriv til nordisk.allkunstverk@camphill.no

INNBETALING: Cultura Bank, konto 1254.05.50148.

GAVER: Nordisk Allkunstverk er takknemlig for pengegaver til prosjektet. Gaver overføres til konto 1254.05.50148.

Sommermøtet arrangeres i samarbeid med Peer Gynt AS

"Hva er det å være seg selv i grunnen?" Fra Peer Gynt av Henrik Ibsen

Returadresse:
Landsbyliv,
Solborgveien 21,
3520 JEVNAKER

CAMPHILL – NORGESKALENDER 2009

JUNI

Fredag 5. – s ndag 7.

Representantskapsmøte – Vallersund.

Torsdag 11. – s ndag 14.

Introduksjons r. M te 3 for unge medarbeidere.

Onsdag 17. onsdag 20. august

Skulpturutstilling «Skulptur i Natur» – Vallersund.

JULI

Fredag 10. – s ndag 12.

Feskleikdagen – Vallersund.

AUGUST

Mandag 10. – l rdag 15.

Nordisk allkunstverk, Peer Gynt sommermøte 2009 på Gåå i Gudbrandsdalen.

Fredag 14.

”Peer for alle” festivalforestilling på Gåå i Gudbrandsdalen.

S ndag 30.

20 rs feiring – Kristoffertunet.

Mandag 31. – onsdag 2. september

Lederforum – Tr ndelag.

SEPTEMBER

L rdag 19.

Antroposofisk markering p Rådhusplassen, Oslo.

L rdag 19.

Feiring av Stiftelsen Grobunns 10-års jubileum på Grobunn. Alle er hjertelig velkommen til feiring!

Onsdag 23. – s ndag 27.

Community Building Konferanse – Dornach, Sveits.

OKTOBER

Onsdag 7. - s ndag 11.

Nordisk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi, høstmøte – Island.

Torsdag 22. – s ndag 25.

Autumn Northern Regional Meeting – Vallersund.

Onsdag 28. – fredag 30.

Dialogue working group – Sylvia Koti.

NOVEMBER

S ndag 1. – onsdag 4.

Northern Region Village impulse retreat – J ss sen.

Onsdag 4. – onsdag 18.

Musikkstevne – Hogganvik.

Torsdag 5. – l rdag 7.

Northern Region Village impulse work conference – Jøssåsen og Kristoffertunet.

Fredag 13. – s ndag 15.

Representantskapsmøte – Vidaråsen.

2010

18.- 21. februar

Northern Region Land meeting – Hogganvik.

11.- 14. mars

Northern Region Group – Kaupunkikyla, Finland.

15.- 18. april

Northern Region Dialogue – Staffansgården, Sverige.

For oppdatering og endringer ta kontakt med:

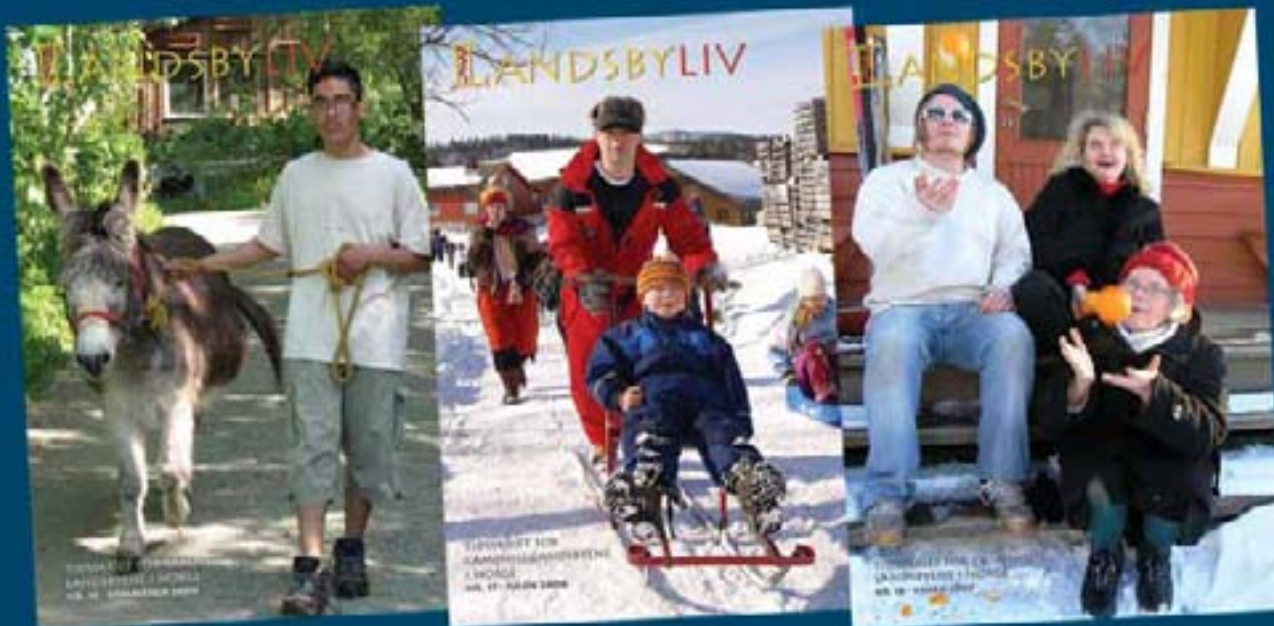
JAN BANG:

Epost: janbang@camphill.no

Tlf.: + 47 481 29 653

Bli abonnent på Landsbyliv!

Bli kjent med landsbylivet og få tilsendt bladet for kun kr. 300,- pr. år

FOR BESTILLING: E-post: landsbyliv@camphill.no eller telefon 481 29 653